

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma

SISÄLTÖ:

1. ESIOPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN

- 1.1 Opetussuunnitelman laadinta, arvioinnit ja kehittäminen ----- 5
Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset
- 1.2 Paikalliset erityispiirteet ja esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat ----- 7
Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset
- 1.3 Opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus ----- 8
Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset
- 1.4 Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään
perustuva esiopetus ----- 8
Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset

2. ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

- 2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet ----- 8
- 2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua ----- 10
Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset
- 2.3 Arvoperusta ----- 11
Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset
- 2.4 Oppimiskäsitys ----- 13
Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset
- 2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa ----- 13
Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset

3. KASVUA JA OPPIMISTA TUKEVA TOIMINTAKULTTUURI

- 3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet ----- 18
Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset
- 3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa ----- 20
Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset
- 3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa ----- 22
Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset

4. ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMISEN PERIAATTEET

- 4.1 Monipuoliset työtavat ----- 24
Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset
- 4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena ----- 25
Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset
- 4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet ----- 27
Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset
- 4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä ----- 37

5. LAPSEN KASVUN JA OPPIMISEN TUKI

5.1	Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen -----	39
5.2	Yleinen tuki -----	41
5.3	Tehostettu tuki -----	41
5.4	Erityinen tuki -----	43
	Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset	
5.5	Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot -----	51
5.6	Oppilashuolto -----	53
	Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset	

Liite 1	Uudenkaupungin Mamu-Majakka -----	59
Liite 2.	Uskontokasvatus Uudenkaupungin varhaiskasvatuksessa -----	88
Liite 3.	Tieto- ja viestintätekniikka Uudenkaupungin varhaiskasvatuksessa -----	92
Liite 4.	Uudenkaupungin varhaiskasvatuksen kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma -----	101
Liite 5.	Osallistumistodistus -----	104
Liite 6.	Esiopetuksen ja perusopetuksen kuljetusopas -----	106
Liite 7.	Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyömalli -----	121
.	Uudenkaupungin oppilashuoltosuunnitelma. Esiopetus./ Linkki -----	124

Nimi	Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma
Kunnat	Uusikaupunki, osia mukana tekemässä myös Vakka-Suomen muut kunnat

Hyväksymispäivämäärä

Opetus- ja kasvatuslautakunta
25.5.2016 § 14

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma rakentuu valtakunnallisesta esiopetuksen opetussuunnitelmasta ja seutukunnallisesta opetussuunnitelma -osioista. Seutukunnallinen osio on opetussuunnitelmassa kirjattu sinisellä, jotta se on helppoa erottaa valtakunnallisesta osiosta. Lisäksi ”Lapsen kasvun ja oppimisen tuki ja oppilashuolto” -osio on Uudellekaupungille oma seutukunnallisen sijaan. Kaikki liitteet ovat osana Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelmaa.

1. ESIOPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN

1.1 OPETUKSEN LAADINTA, ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatusta ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkökohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävistä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista. Suunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä kyseisen vuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suotuisan kehityksen ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen kasvun ja oppimisen tukeen kuuluvat lasten yksilölliset suunnitelmat laaditaan yhteisen opetussuunnitelman pohjalta.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämissuunnitelmien tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan seutukunnallisena yhteistyönä ja näin varmistetaan tasa-arvoisten esiopetuspalveluiden laatu kaikissa Vakka-Suomen kunnissa. Opetussuunnitelma laaditaan suomenkielellä. Työtä johtaa kuntien esiopetuksen henkilöstöstä koottu ryhmä, joka seutukunnallisesti työstää, arvioi ja kehittää esiopetuksen opetussuunnitelmaa. Ryhmän jäsenet johtavat opetussuunnitelmatyötä omissa kunnissa, kouluissa ja esiopetusyksiköissä. Kaikki yksiköt osallistuvat opetussuunnitelmatyöhön oman yksikkönsä käytäntöjä pohtimalla ja kehittämällä. Yksiköissä opetussuunnitelmaa arvioidaan jatkuvasti arjen tilanteissa sekä kootusti kerran lukuvuodessa koko henkilöstön yhteistyönä. Huoltajilta kerätään palautetta jatkuvassa vuorovaikutuksessa (päivittäisissä tapaamisissa, vanhempainvarteissa ja vasupalavereissa) sekä vuosittain toteutettavan tyytyväisyyskyselyn avulla. Lapset osallistuvat (omat kyvyt ja ryhmä huomioonottaen) opetussuunni-

telman laatimiseen, kehittämiseen ja arviointiin erilaisten toiminnallisten menetelmien avulla. Jatkuva arviointia tehdään lapsia havainnoimalla ja keskustelemalla heidän kanssaan arjen toiminnassa.

Opetussuunnitelman oppilashuollon osuus on laadittu yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Sosiaali- ja terveystoimen edustajilla on mahdollisuus kommentoida seutukunnallisen esiopetussuunnitelman tekstejä.

1.2 PAIKALLISET ERITYISPIIRTEET JA ESIOPETUKSEN ERILAISET JÄRJESTÄMISEN TAVAT

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatusta ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- mahdollinen kestävä kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Uudenkaupungin seutukunnan esiopetuksen opetussuunnitelman valmisteluun, kehittämiseen ja arviointiin vaikuttavat

- varhaiskasvatuksen suunnitelma
http://paivahoito.uki.fi/files/orig/105_Uudenkaupungin%20varhaiskasvatussuunnitelma.pdf
- perusopetuksen opetussuunnitelma
<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/ops/39653/perusopetus/tiedot>
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
http://uusikaupunki.fi/docs/sote/Vakka-Suomen_lastensuojelusuunnitelma_2014.pdf
- Esiopetuksen ja perusopetuksen koulukuljetusopas (Liite 6)
- Lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyön malli (Liite 7)

1.3 OPETUSSUUNNITELMAAN LIITTYVÄ TIEDOTUS

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelmasta sekä sitä tarkentavista yksikkökohtaisista vuosisuunnitelmista tiedotetaan huoltajille vanhempain-illoissa, vanhempainvarteissa, vasu-tapaamisissa ja päivittäisissä arjen kohtaamisissa. Yhteistyökumppaneille ja sidosryhmille opetussuunnitelmasta tiedotetaan yhteisissä tapaamisissa sekä kunnan nettisivuilla.

1.4. ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUS- OPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA ESIOPETUS

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatusjärjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatusfilosofiseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Uudessakaupungissa ei toteuteta erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvaa esiopetusta.

2. ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

2.1 ESIOPETUKSEN JÄRJESTÄMISTÄ OHJAAVAT VELVOITTEET

Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin

Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus.

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta. Tästä määrätään tarkemmin kohdassa Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia. Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan Lapsen kasvun ja oppimisen tuen yhteydessä. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin **Kasvua ja oppimista tukevan toimintakulttuurin sekä Oppilashuollon yhteydessä**. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain mukaisia kasvatustieteellisiä ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

2.2 ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ OSANA OPPIMISEN POLKUA

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä osiossa Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetusyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erityisen tuen piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen,

monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystäväyyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan. Opetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Esiopetusvuoden aikana tavoitteena on liittää esiopetus ja lapsen tarvitsema muu varhaiskasvatus yhdeksi kokonaisuudeksi siten, että lapsen päivästä muodostuu yhtenäinen lapsen kasvua ja oppimista tukeva jatkumo. Tämä toteutuu luontevasti silloin, kun lapsen päivästä on vastuussa sama henkilökunta koko päivän ajan. Lapsen päivän yhtenäisyyteen tulee kiinnittää erityistä huomiota, jos henkilökunta vaihtuu päivän aikana.

2.3 ARVOPERUSTA

Opetussuunnitelman teksti

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunnetaitojaan ja kauneudentajujaan.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten

hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatuskäytäntöihin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Jokainen lapsi saa kokemuksen, että hänen rinnallaan on aikuinen, joka välittää. Lapsen ainutlaatuisuuden kokemusta ja itsetuntoa tuetaan oppi ja minä -kuva vahvistamalla. Esiopetuksessa huolehditaan, että jokainen lapsi saa onnistumisen ja oppimisen ilon kokemuksia. Hyvää palautetta toistetaan useasti ja eri tavoin. Lapsen mielipiteitä kuunnellaan, jolloin hän saa tuntea olevansa tärkeä ja ainutlaatuinen. Lapsen töitä ja tuotoksia dokumentoidaan ja esitellään. Näin opitaan arvostamaan sekä omaa että muiden työtä. Esiopetuksessa järjestetään tilaisuuksia positiivisen palautteen antamiseen. Palautteen tulee olla rehellistä.

Huoltajia tuetaan arvostamaan lasta ja hänen aikaansaannoksiaan. Lapset, huoltajat ja henkilöstö toimivat yhdessä siten, että jokainen lapsi saa parhaat edellytykset kasvaa, kehittyä ja oppia.

Kaikessa vuorovaikutuksessa korostetaan hyvän ja kunnioittavan käytöksen merkitystä. Esiopetuksessa korostetaan aidon kohtaamisen, kunnioituksen ja toinen toistemme huomioon ottamisen merkitystä eri tilanteissa. Työrauha ja kiireetön toimintaympäristö kuuluvat hyvään vuorovaikutukseen. Esiopetuksessa panostetaan rauhallisen ja kiireettömän toimintakulttuurin luomiseen.

Lapsia kannustetaan jakamaan oman kulttuurin perinteitä ja kulttuurisia tapoja. Jokainen kulttuuri on yhtä arvokas. Erilaisuus on voimavara ja yhdistävä rikkaus. Erilaisten kulttuuristen tapojen - myös eri uskontoihin pohjautuvien - tunteminen, ymmärtäminen ja hyväksyminen on osa yleisivistystä. Moninaisia kulttuurisia tapoja hyödynnetään ja niihin aktiivisesti kannustetaan kaikessa toiminnassa esim. aamuhetkissä, juhlissa ja ruokailuun hiljentymisessä. Erilaisuutta opitaan myös tutuista rutiineista poikkeamalla.

Kestävä elämäntavan arvot näkyvät kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Toiminnassa huolehditaan tavaroiden ja materiaalien vastuullisesta ja säästäväisestä käytöstä. Lapsille annetaan elämyksiä ja kokemuksia luonnon moninaisesta tärkeydestä ja merkityksellisyydestä. Luonnon merkityksellisyttä toteutetaan hyödyntämällä luontoa oppimisympäristönä. Erityinen painoarvo on herkin saaristolunnon kunnioittamisessa.

Esiopetuksen arvojen toteutumisesta arvioidaan jatkuvasti kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Arvot ovat henkilökunnan, lasten ja huoltajien

näkyvillä siten, että arvoista tulee tietoinen osa toimintakulttuuria. Arvoista ja kunkin yksikön erityisistä painotuksista keskustellaan säännöllisesti ja aktiivisesti henkilökunnan, lasten ja huoltajien kesken.

2.4 OPPIMISKÄSITYS

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Aikuisen vastuulla on oppimisympäristön rakentaminen sellaiseksi, että se houkuttaa lasta oppimaan sekä luo oppimisen iloa ja onnistumisen tunteita. Lapsi oppii vuorovaikutuksessa toisten lasten, aikuisten sekä ympäristön kanssa. Hänelle annetaan mahdollisuus oppia itselleen luontaisin tavoin: tutkien, ihmetellen, leikkien ja tekemällä. Palautetta annetaan kannustavasti ottaen huomioon lapsi yksilönä. Tärkeitä palautteenkeräämistapoja esiopetuksessa ovat keskustelut, haastattelut ja pohdinnat yhdessä lasten kanssa. Esiopetuksessa havainnoidaan lasten omaehtoista toimintaa ja otetaan huomioon siitä kumpuavat ideat ja aiheet. Erilaiset palautteen keräämisen tavat antavat lapselle vaikuttamismahdollisuuksia. Lapsen luottamusta itseensä oppijana tuetaan.

2.5 LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN ESIOPETUKSESSA

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän.

Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvamisen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitetään sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestävän elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Esiopetuksessa painotetaan tarinoiden merkitystä, sillä sana- ja käsitevaraston karttuminen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Tarinoille, lukemiselle, keskusteluille ja pohdinnoille lasten kanssa annetaan aikaa (miksi ja miten -kysymyksiä). Kannustavassa ja hyväksyvässä ilmapiirissä lapsi uskaltaa kertoa ajatuksiaan. Innostava henkilöstö mahdollistaa myös lapsen innostumisen. Tarinoiden äärelle

houkutellaan monin tavoin mm. ottamalla lapsen mielenkiinnon kohteet huomioon. Kirjaston kanssa tehdään monipuolista yhteistyötä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Esiopetuksessa tutustutaan omiin juuriin sekä paikalliseen historiaan ja kulttuuriin. Ajankohtaisia tapahtumia käsitellään lapsen kielellä ja lapsen kokemusmaailmaan liittäen. Kulttuurikasvatuksessa hyödynnetään paikallista erityisosaamista (esimerkiksi musiikkiluokkatoiminta, sirkus, teatterit, kuvataide). Lapsia kannustetaan jakamaan oman kulttuurin perinteitä ja kulttuurisia tapoja. Erilaisten kulttuuristen tapojen, myös eri uskontoihin pohjautuvien, tunteminen, ymmärtäminen ja hyväksyminen ovat osa yleissivistystä. Jokainen kulttuuri on yhtä arvokas. Moninaisia kulttuurisia tapoja hyödynnetään ja niihin aktiivisesti kannustetaan kaikessa esiopetuksen toiminnassa kuten aamuhetkissä, juhlissa ja ruokailuun hiljentymisessä. Esiopetuksessa perehdytään suomalaiseen kulttuuri-perintöön sekä traditioihin ja tutustutaan muihin kulttuureihin. Kaikessa vuorovaikutuksessa korostetaan hyvän ja kunnioittavan käytöksen merkitystä.

- Uudenkaupungin Mamu-Majakka (Liite 1)
- Uskontokasvatus Uudenkaupungin varhaiskasvatuksessa (Liite 2)

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Esiopetuksessa opetetaan arvostamaan lapsen ikäkaudelle yleisiä käden- ja arjentaitoja. Levon, liikkumisen ja ravinnon merkitystä korostetaan terveyttä ja yleistä hyvinvointia luovina tekijöinä. Lasta kannustetaan liikkumaan monipuolisesti. Lapsen kiinnostusta ruokaan ja terveyteen herätetään aistikokemusten, tutkimisen ja osallisuuden kautta. Ohjattu ruokailu on tärkeä osa lapsen hyvinvointia.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Monilukutaidon kehittämisessä tehdään aktiivista yhteistyötä kirjaston sekä mahdollisuuksien mukaan eri medioiden kanssa.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Tieto- ja viestintäteknisten taitojen oppiminen on jokaisen lapsen oikeus. Tieto- ja viestintäteknikan avulla uudistetaan ja tehostetaan oppimista ja vuorovaikutteisia pedagogisia käytäntöjä sekä yhteisöllistä tekemistä ja oppimista. Tieto- ja viestintäteknikan käyttö antaa uusia mahdollisuuksia eriyttämiseen ja vahvistaa näin lapsen yksilöllistä oppimista ja opiskelumotivaatiota. Tieto- ja viestintäteknikkaa käyttämällä vahvistetaan lapsen monilukutaitoa.

Vastuu tieto- ja viestintäteknologian käyttämisellä on jokaisella opettajalla. Yksikön johtaja vastaa siitä, että monipuolinen oppimisympäristöjen käyttö kuuluu esiopetuksen toimintakulttuuriin. Lasten käytössä on ajanmukaiset ja monipuoliset tieto- ja viestintätekniset laitteet, ympäristöt ja oppimateriaalit, jotka palvelevat pedagogisia tavoitteita.

- Tieto- ja viestintäteknikka Uudenkaupungin varhaiskasvatuksessa (Liite 3)

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen näkyy aktiivisesti esiopetuksen toimintakulttuurissa. Kuulluksi tulemiseen ja vaikuttamiseen järjestetään erilaisia tapoja ja mahdollisuuksia (esim. palautelaatikat ja kyselytunnit). Esiopetuksessa tehdään erilaisia lapsia osallistavia projekteja yhteistyökumppaneiden kanssa. Lasten yhteiskunnallista ajattelua herätellään toiminnallisesti esim. äänestysten ja erilaisten kokousten avulla.

Lapsille annetaan elämyksiä ja kokemuksia luonnon moninaisesta tärkeydestä ja merkityksellisyydestä. Lähiluontoa hyödynnetään oppimisympäristönä esiopetuksen toiminnassa ja siitä huolehditaan eri tavoin (esim. roskien siivoaminen, kompostointi). Lapset tutustuvat kestäväan ruokatuotantoon lähiruokakäsitteen kautta.

3. KASVUA JA OPPIMISTA TUKEVA TOIMINTAKULTTUURI

3.1 TOIMINTAKULTTUURIN KEHITTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyvät mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja

kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelämään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan **Oppilashuollon yhteydessä kuvattuja turvallisuuteen liittyviä oppilashuollon periaatteita sekä suunnitelmia.**

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Toimintakulttuurin kehittämisessä painotetaan lapsen itsetunnon ja oppi ja minä -kuvan vahvistumista. Aikuisen vastuulla on rakentaa toimintakulttuuri sellaiseksi, että lapsi kokee olevansa hyväksytty ja tuntee oppimisen iloa. On tärkeää muistaa antaa positiivista ja rakentavaa palautetta. Erityisesti painotetaan ryhmässä toimimisen periaatteita, toisten huomioimista ja sosiaalisten taitojen kehittymistä. Arjen tilanteissa harjoitellaan kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä opetellaan tunnistamaan ja hallitsemaan tunteita. Lapsi on tärkeä yksilönä ja ryhmän jäsenenä.

Esiopetus järjestetään siten, että lapsi uskaltautuu osallistumaan, kokeilemaan, erehtymään ja onnistumaan. Oivalluksista ja oppimisista iloitaan yhdessä. Oppimisessa korostuu toiminnallisuus ja prosessi on tärkeämpää kuin itse lopputulos. Suorien vastauksien antamisen sijasta lasta kannustetaan pohtimaan. Vuorovaikutus aikuisten ja lasten kesken sekä leikki eri muodoissa tukevat lapsen oppimista.

Lapselle annetaan hänelle sopivia haasteita, mutta myös taataan tarvittava tuki. Esiopetuksen toimintakulttuurissa näkyvät avoin vuorovaikutus ja yhteisölliset toimintatavat. Lapset ovat mukana toiminnan ja oppimisympäristöjen suunnittelussa. Luovuus ja osaaminen otetaan huomioon eri toimintojen toteuttamisessa. Suunnitelmia ja toteuttamista arvioidaan yhdessä lasten kanssa keskustelemalla, havainnoimalla ja dokumentoimalla. Lapsia rohkaistaan vastuunkantoon ja oman toiminnan ohjaukseen.

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, ravinnon, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitys hyvinvoinnille ja terveydelle. Lapsi tuntee olonsa turvalliseksi ja häntä rohkaistaan hakemaan aikuisen apua ongelmatilanteissa (esim. kiusaamiset ja muut huolet).

- Uudenkaupungin varhaiskasvatuksen kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma (Liite 4)

3.2 OPPIMISYMPÄRISTÖT ESIOPETUKSESSA

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiseksi asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Oppimisympäristön suunnittelussa ja toteuttamisessa otetaan erityisesti huomioon, että lapsi voi niissä oppia omia kokemuksiaan hyödyntäen. Oppimisympäristöissä otetaan huomioon lasten maaseutumainen kasvuympäristö ja siellä saadut kokemukset. Lähiympäristön tutut käsitteet ja ilmiöt auttavat lasta ymmärtämään paremmin opittavaa asiaa. Lapsille rakennetaan oman lähiympäristön kohteista kulttuuripolku, jonka avulla lapset hahmottavat mm. oman lähiyhteisönsä erilaisia ammatteja, historiaa, luontoa, vuodenaikoja sekä monimuotoista kulttuuria. Kunkin yksikön kulttuuripolku kuvataan tarkemmin yksikön vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa.

Oppimisympäristönä käytetään erityisen paljon varsinaissuomalaista saaristoluontoa, joka tarjoaa mahdollisuuden monimuotoiseen oppimiseen jokaisena vuodenaikana.

Lapsen oppimisympäristöä rauhoitetaan karsimalla turhia ärsykejä ja liiallista virikemäärää.

3.3 YHTEISTYÖ ESIOPETUKSEN AIKANA JA SIIRTYMÄVAIHEISSA

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja

huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja oppilashuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Esi- ja alkuopetus tekevät koko lukuvuoden ajan suunnitelmallista yhteistyötä. Esi- ja alkuopettaja suunnittelevat yhdessä lukuvuoden yhteisen ohjelman. Yhteistä toimintaa järjestetään esimerkiksi vierailujen, tapahtuma- ja teemapäivien, juhlien ja opettajavaihdon muodossa. Luokanopettaja kutsuu koolle yhteisen suunnittelupalaverin.

Esiopetuksen havainnointilomakkeet siirtyvät vanhempien luvalla alkuopetukseen. Havainnointilomake luovutetaan keväällä kouluun tutustumistilaisuudessa tulevan ensimmäisen luokan opettajalle. Keväällä pidetään myös kolmiportaisen tuen tiedonsiirtopalaveri, jonka kutsuu koolle esiopettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Kolmiportaisen tuen palaverissa ovat läsnä esiopettaja, huoltaja, tuleva luokanopettaja tai muu yhteyshenkilö, koulun erityisopettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Oppilashuollollinen tieto siirretään huoltajien luvalla monialaisen asian-tuntijaryhmän vastuuhenkilön toimesta esiopetuksesta alkuopetukseen. Opetuksen asianmukaisen järjestämisen kannalta välttämätön tieto siirretään automaattisesti ilman huoltajien lupaa.

Yhteistyötä huoltajien kanssa tehdään monella eri tavalla. Yhteistyössä painotetaan toiminnallisia tapaamisia. Yhteistyön muodot tarkennetaan yksikkökohtaisessa toimintasuunnitelmassa. Vanhempainvarteissa ja vasu-keskusteluissa arvioidaan toimintaa ja kysytään palautetta vanhemmilta.

4. ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMISEN PERIAATTEET

4.1 MONIPUOLISET TYÖTAVAT

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Leikki ja pelit ovat jokapäiväisiä työtapoja esiopetuksessa. Leikin kohteena ja sisältönä käytetään oman lähiympäristön tuttuja kohteita. Lasten kokemuksia ja tarinoita kuunnellaan ja havainnoidaan sekä ohjatusti että spontaanisti erilaisissa tilanteissa. Ryhmän alkaessa elokuussa ryhmäytyminen tapahtuu ensisijassa leikin avulla. Leikkimetodia käytetään monipuolisesti lasten mielikuvitusta hyödyntäen (sisällä, ulkona, metsässä, perinteisiä sääntöleikkejä, itse keksien juonia). Leikeissä hyödynnetään ympärillä olevaa luontoa (esim. metsämatematiikka). Pelin avulla opitaan hahmotusta, laskemista, kirjaimia, muotoja, värejä, vuoron odottamista, tarinan etenemistä sekä kehitetään muistia. Lapsia kannustetaan yhdessä aikuisten kanssa myös tekemään omia pelejä. Materiaaleja muokataan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Esiopetuksessa hyödynnetään monipuolisesti lähiympäristössä olevia aitoja oppimisympäristöjä ja tapahtumia. Lapsia opetetaan vuorovaikutukseen ja asiointiin erilaisten toimijoiden kanssa (esim. kirjasto/kirjastoauto, jäähalli, uimahalli, museot /matkalaukkumuseot, teatterit, puistot, luonto, maatilat, vanhusten luona vierailut, kirkko, kauppa, posti, elinkeinoelämä).

Huoltajia tiedotetaan aktiivisesti erilaisten oppimisympäristöjen ja työtapojen käytöstä. Toimintatapoja kehitetään lapsilta ja aikuisilta saatujen kokemusten ja palautteen perusteella. Työtapoja muokataan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan.

4.2 ARVIOINTI OPETUKSEN JA OPPIMISEN TUKENA

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvu- ja ympäristöistä, kehitymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhais-

kasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsi-kohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomioon toiminnan kehittämisessä.

Lapsille annetaan lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Lapsen oppimista ja kehittymistä seurataan, arvioidaan ja dokumentoidaan Kasvun kansion, erilaisten testien ja havainnointilomakkeen avulla. Kasvun kansion käyttö voidaan aloittaa varhaiskasvatuksessa. Kasvun kansioon sisältyy esim. lapsen haastattelu, piirroksia, valokuvia, oman nimen kirjoittamista sekä oman perheen ja kavereiden kuvausta. Esiopetussuunnitelman tavoitteet kootaan lapsen vahvuuksien, erityisten kiinnostuksen kohteiden ja harjoiteltavien asioiden mukaan. Tavoitteiden saavuttamista ja oppimisen edistymistä arvioidaan henkilökunnan, lapsen ja huoltajien yhteistyönä. Lapsen itsearviointitaitoja kehitetään Kasvun kansiota yhdessä tutkimalla. Havainnointilomake siirtyy lapsen mukana esiopetuksesta ensimmäisen luokan opettajalle.

Opetushenkilöstö arvioi tavoitteiden saavuttamista ja toiminnan laatua osana esiopetuksen laatutyötä. Arviointia suoritetaan mm. tiimipalaverissa. Huoltajien kanssa keskustellaan ja tehdään tyytyväisyyskyselyjä säännöllisesti.

Esiopetuksen päätteeksi lapselle annetaan osallistumistodistus (Liite 5).

4.3 OPETUKSEN YHTEISET TAVOITTEET JA OPPIMISKOKONAISUUDET

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Oppimiskokonaisuuksiin sisällytetään suunnitelmallisesti lasten lähiympäristössä olevia tuttuja kohteita, oppimisympäristöjä ja sisältöjä. Lapsen on helppo osallistua ja motivoitua toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin kun opetuksessa hyödynnetään hänelle kokemuksellisesti lähellä olevia ja tuttuja asioita. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa otetaan huomioon lasten mielenkiinnon kohteet ja muut heille tärkeät asiat.

ILMAISUN MONET MUODOT

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehoallisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.
- Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen.

Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempiketoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.

- Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuva-ilmaisuun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.
- Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun perustaitojen harjoittelussa ja opetuksessa hyödynnetään lähialueen oppimisympäristöjä. Yksityiskohtaisemmat kuvaukset löytyvät yksiköiden toimintasuunnitelmista.

KIELEN RIKAS MAAILMA

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää

monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnistetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.
- Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.
- Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin.
- Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.
- Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.

- Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.
- Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Kielen ja lukutaidon kehittämisessä hyödynnetään lähialueen oppimisympäristöjä kuten kirjastoa ja teattereita sekä yhteistyötä paikallisten sanataiteilijoiden, kirjailijoiden ja runoilijoiden kanssa. Opetuksessa hyödynnetään sadutusta, kirjavinkkausta ja lukupiirejä. Lasta houkutellaan kuuntelemaan tarinoita ja lukemaan yhdistämällä oppimista draamaan ja muuhun toiminnallisuuteen. Lasten mielikuvitusta ruokitaan ja hyödynnetään. Kielen oppimiseen käytetään monipuolisia oppimisympäristöjä. Yksityiskohtaisemmat kuvaukset löytyvät yksiköiden toimintasuunnitelmista.

MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin

katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdintoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteinä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.
- Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.
- Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta**. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.
- Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänkysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Yhteiskunnan monimuotoisuuteen, historiaan, etiikkaan ja katsomuksiin, lähiyhteisön tapoihin, menneisyyteen sekä uskontoihin ja mediaan perehtymisessä hyödynnetään lähialueen oppimisympäristöjä kuten museoita ja paikallisia tapahtumia. Isovanhemmat ja vara isovanhemmat tuovat kokemuksellisuutta historian tutkimiseen. Yhteisöön liittyen asioiden ja ilmiöiden oppimiseen käytetään monipuolisia oppimisympäristöjä. Yksityiskohtaisemmat kuvaukset löytyvät yksiköiden toimintasuunnitelmista.

TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

- Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.
- Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.
- Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.
- Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.
- Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.
- Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.
- Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestystä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.
- Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.
- Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokitteluun. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnon-tuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.
- Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen

luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Ympäristökasvatuksessa otetaan erityisesti huomioon ympärillä oleva varsinaissuomalainen saaristoluonto sekä muut lähialueen ympäristöt ja kohteet. Asioiden ja ilmiöiden oppimiseen käytetään monipuolisia oppimisympäristöjä. Yksityiskohtaisemmat kuvaukset löytyvät yksiköiden toimintasuunnitelmista.

KASVAN JA KEHITYN

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on

mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

- Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.
- Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.
- Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.
- Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.
- Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

Motoristen taitojen, liikunnan, terveystieteiden, kuluttamisen ja terveyden taitojen harjoittelussa ja opetuksessa hyödynnetään lähialueen oppimisympäristöjä ja yhteistyötä lähialueen toimijoiden kuten liikuntajärjestöjen, elinkeinoelämän ja turvallisuustoimijoiden kanssa. Lapsen kiinnostusta ruokaan ja terveyteen herätetään aistikokemusten, tutkimisen ja osallisuuden kautta. Ruoka-aineet ovat pedagoginen väline, johon lapsi tutustuu eri aistiensa kautta. Lapset tutustuvat ruokakulttuuriin lähiruokakäsittelyn kautta tutustuen samalla lähialueen ruuantuottamiseen. Yksityiskohtaisemmat kuvaukset löytyvät yksiköiden toimintasuunnitelmista.

4.4 KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVÄT ERITYISKYSYMYKSET

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on **suomi tai ruotsi**. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena.

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan **vieraskielisten ja monikielisten lasten** kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti että esiopetuksen arjessa. Erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Maahanmuuttajataustaiset lapset voivat osallistua joko esiopetukseen tai perusopetukseen valmistavaan opetukseen tai molempiin.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyysskautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielen opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikylvyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylpykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidin-kielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

5. LAPSEN KASVUN JA OPPIMISEN TUKI

5.1 KASVUN JA OPPIMISEN TUEN JÄRJESTÄMINEN

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatustulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta

sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso Oppilashuolto).

5.2 YLEINEN TUKI

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvuille, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvat- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osa-aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

5.3 TEHOSTETTU TUKI

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

5.4 ERITYINEN TUKI

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan

ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytävissä erityispedagogista osaamista.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisulla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi, yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen oppimisen eteneminen
- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet

- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla. Päätös on aina perusteltava. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästyminen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkaessa. Ainoastaan pidennettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjauksesta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaiseksi. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehtoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

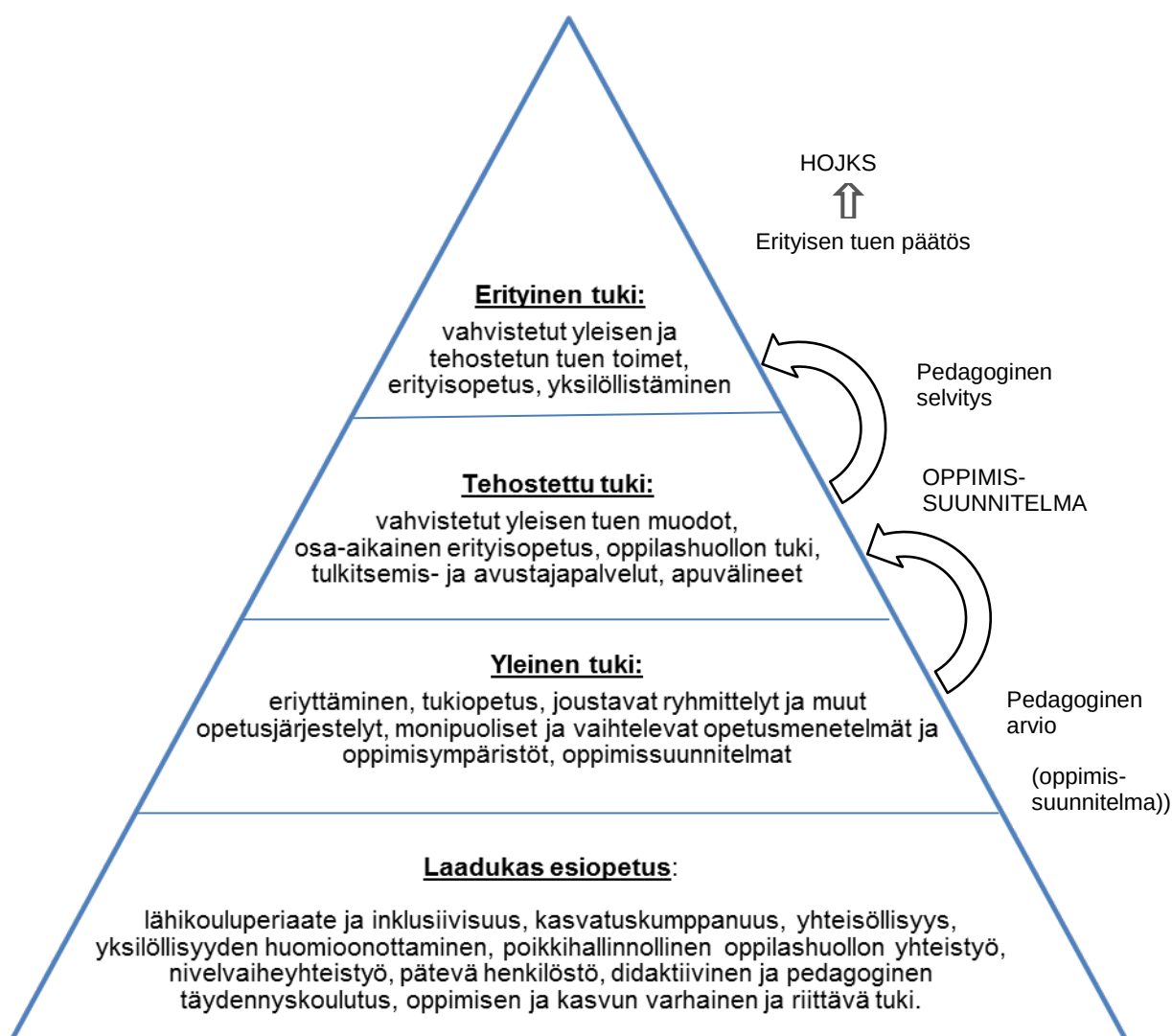
Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa

- tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
 - Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

TUEN KOLMIPORTAINEN MALLI VAKKA-SUOMESSA

Esiopetuksen tavoitteena on tarjota laadukkaita ja seutukunnallisesti tasa-arvoisia oppimisen ja kasvun, oppimisen tuen palveluita ensisijassa lapsen omassa esiopetuksen lähiyksikössä.

Esiopetuksen tukitoimien lähtökohtana on huoltajien ja henkilöstön yhdessä tehdyt havainnot lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Ensisijaisesti tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan ja terveen itsetunnon kehittymistä sekä huolehditaan tasavertaisesta jäsenyydestä ryhmässä. Työskentely tulee olla leikinomaista, lapsen kehitystasosta lähtevää toiminnallista ryhmä- ja yksilöohjausta. Sen tulee edistää lapsen kognitiivista ja sosioemotionaalista kehitystä, ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia sekä antaa valmiuksia uusien asioiden oppimiseen.

Yleinen tuki esiopetuksessa rakentuu vahvan perusosaamiseen ja peruspedagogiikkaan. Tähän sisältyy myös ennaltaehkäisy, joka korostaa lapsen kasvun ja kehityksen riskitekijöiden tunnistamista. Yleisen tuen muodossa ympäristöä ja toimintaa mukautetaan lapsen tarpeiden mukaisesti ja esiopetuksen kuntotuttavia elementtejä käytetään suunnitelmallisesti lapsen hyväksi.

Yleisen tuen muotoja ovat:

- Aikuisen jatkuva tuki ja ohjaus, sekä henkilökohtainen ohjeistus
- Yksilöllistä aikaa lapselle
- Pienryhmätoiminta
- Selkeät ja turvalliset rajat
- Oppimisympäristön muokkaaminen lapsen oppimista ja kasvatusta paremmin tukevaksi (esim. liiat virikkeet pois, istumapaikka työskennellessä ja muissa tilanteissa, ryhmäjako)
- Moniammatillisuus ja tiimityö
- Aikuisien oman toiminnan jatkuva reflektointi
- Ryhmän yhteisesti sovitut säännöt
- Erilaiset apuvälineet
- Huoltajien tukeminen kasvatustyössä
- Henkilöstön ja huoltajien väliset vasu-keskustelut
- Konsultaatio varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa
- Lastensuojelutarpeen selvitys.

Yleisen tuen muotojen lisäksi tehostettuun tukeen osallistuu varhaiskasvatuksen erityisopettaja tiiviisti yhdessä esiopetuksen henkilöstön kanssa tuen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

Tuen muotoja ovat:

- Samanaikaisopetus erityisopettajan kanssa
- Erityisopettajan yksilö- ja pienryhmäopetus
- Pienryhmätoiminta
- Erilaiset apuvälineet
- Henkilöstön, huoltajien ja erityisopettajan yhteispalaverit (Tehostettu Majakka)
- Erityisopettajan konsultaatio
- Lastensuojelutarpeen selvitys.
- Tulkitsemis- ja avustajapalvelut.

Erityinen tuki perustuu pedagogien selvitykseen. Erityisen tuen antamiseksi tehdään kirjallinen päätös.

Tuen muotoja edellisten lisäksi ovat:

→ HOJKS:n laatiminen, toteuttaminen ja arviointi

Esiopetuksessa olevalle lapselle laaditaan lapsen esiopetuksen suunnitelma (Pikku-Majakka), tehostetun tuen piirissä olevalle lapselle Tehostettu Pikku-Majakka ja erityisen tuen lapselle HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma). Esiopetussuunnitelma sisältää seuraavia asioita: kuvaus lapsen vahvuuksista, kiinnostuksen kohteista ja tämänhetkisestä kehitystilanteesta, lapsen oppimisen tavoitteet sekä kuvaus menetelmistä, yhteistyöstä ja huoltajien toiveet esiopetukselle. Suunnitelma laaditaan yhdessä huoltajien ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa. Suunnitelmaa apuna käyttäen lapselle turvataan parhaat edellytykset kasvamiseen ja oppimiseen. Se toimii opetusta ohjaavana ja tukevana työvälineenä, seurannan apuna sekä esiopetuksen ja alkuopetuksen yhteistyön välineenä.

Lapsen esiopetuksen suunnitelma on kaikissa Uudenkaupungin esiopetusta antavissa yksiköissä samanlainen, mikä mahdollistaa yhtenäisen ja suunnitelmallisen esiopetuksen. Lapsen esiopetuksen suunnitelma eli Pikku-Majakka on suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja esiopetuksessa tarvittavista järjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta. Tätä pedagogista asiakirjaa käytetään sekä yleisessä että tehostetussa tuessa.

TAULUKKO 1. Yksilölliset suunnitelmat Uudenkaupungin esiopetuksessa

	PIKKU-MAJAKKA	TEHOSTETTU PIKKU-MAJAKKA	HOJKS
MIKÄ?	Suunnitelma lapsen oppimisesta	- Suunnitelma lapsen oppimisesta - pedagoginen arvio ja sopiminen tukitoimista	- erityistukea tarvitsevan lapsen oppimissuunnitelma
KUKA LAATII?	Ryhmän henkilöstö	Ryhmän henkilöstö yhdessä veo:n kanssa	veo
KUKA VAASTAA?	Esiopettaja	Esiopettaja yhdessä veon kanssa	veo
YHTEISTYÖTAHOT	huoltajat	- huoltajat - tarvittaessa muut asiantuntijat	- huoltajat - lapsen ryhmän henkilöstö - muut yhteistyötahot
KUINKA USEIN TARKISTETAAN?	- tulee seurata ja arvioida vähintään 2 x toimintakaudessa - jos lapsen tilanteessa tapahtuu muutoksia	- tulee seurata ja arvioida vähintään 2 x toimintakaudessa - jos lapsen tilanteessa tapahtuu muutoksia	- tulee seurata ja arvioida vähintään 2 x toimintakaudessa - jos lapsen tilanteessa tapahtuu muutoksia

Lapsi ohjautuu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin varhaisen tuen toimintaperiaatteiden mukaan. Pidennetyn oppivelvollisuuden osalta huoltajat, varhaiskasvatus, terveydenhuolto ja opetustoimi sekä lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan muut eri alojen asiantuntijat tekevät tiivistä yhteistyötä. Yhteistyö aloitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta lapsi saadaan heti riittävän ja oikein kohdistetun tuen piiriin. Mikäli lapsi aloittaa pidennetyn oppivelvollisuuden varhaiskasvatuksessa, tiedot lapsen vahvuuksista ja tuen tarpeista siirretään kouluun viimeistään kevät-lukukauden alussa hyvissä ajoin ennen tuen resurssoinnin päätöksiä. Lapsen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) laaditaan erityisopettajan, muiden opettajien ja huoltajien yhteistyönä. Tarvittaessa HOJKS laaditaan moniammatillisena yhteistyönä. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen HOJKSin laatimisesta vastaa lapsen erityisopettaja yhteistyössä muiden opettajien kanssa.

Pidennetyn oppivelvollisuuden ja toiminta-alueittain opiskelevien lasten opetuksen järjestämisessä painotetaan monialaisuutta, monikanavaisuutta, konkreettisuutta ja toiminnallisuutta. Opetus voidaan järjestää taitoportaittain etenevästi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja tavoitetaso mukaisesti.

Huoltajien kanssa keskustellaan ja heidän näkemyksensä kuullaan tuen järjestämisen kaikissa vaiheissa:

- yleisen tuen järjestämisessä (mm. tukiopetuksen ja osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämisessä)
- oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä
- tehostetun tuen järjestämisessä
- pedagogista arviota ja pedagogista selvitystä tehtäessä
- ennen erityisen tuen päätöstä
- henkilökohtaista opintojen järjestämissuunnitelmaa (hojksia) laadittaessa
- tulkitsemis- ja avustajapalveluita suunniteltaessa.

5.5 PERUSOPETUSLAISSA SÄÄDETYT TUKIMUODOT

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimis-edellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikais-opetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkauks. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevalmiiden tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja oma-toimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja.

Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arvioissa. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

5.6 OPPILASHUOLTO

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta esiopetuksen opiskeluhollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta käsitettä lapsi, oppilaitoksesta nimitystä esiopetusyksikkö tai esiopetus. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä.

Lasten kehitysympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten myötä oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa esiopetuksen perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy kiinteästi esiopetuksen tehtävään edistää lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. Oppilashuoltotyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus.

Lapsella on oikeus saada maksutta oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Esiopetuksen oppilashuolto koskee myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia lapsia. Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetusyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuollona. Tämän lisäksi lapsilla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Esiopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Tässä luvussa määrätään oppilashuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista sekä paikallisen opetussuunnitelman ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta.

Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon lapsen ikä ja edellytykset. Esiopetusyhteisön tai lasten hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä huoltajan kanssa.

Esiopetuksessa oppilashuolto on esiopetusyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista on esiopetuksen henkilökunnalla. Oppilashuollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä

terveydenhoitopalvelut, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin lapseen, lapsen kehitysympäristöihin kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan siten, että ne ovat helposti saatavilla. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määrääjassa.

Lapsen huoltajalle annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja. Lapsen ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisäävät oppilashuollon tuntemusta ja edesauttavat palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen välinen vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa lapsen terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään esiopetusyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia.

Oppilashuoltoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja yksikkökohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi ikäryhmälle suunnattuja terveydenhoitopalveluja sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kuin käsiteltävä asia edellyttää.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon, kuten esi- ja perusopetuksen, yhteinen.

Yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa esiopetuksen oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Jos esiopetus järjestetään koulun yhteydessä, voi koulukohtainen oppilashuoltoryhmä toimia myös esiopetuksen oppilashuoltoryhmänä. Ryhmää johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se esiopetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu

tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai lapsen läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää huoltajan suostumusta.

Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja ryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Yhteisöllinen oppilashuolto luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lapsella on oikeus turvallisiin oppimisympäristöihin, joihin kuuluvat niin fyysinen, psyykinen kuin sosiaalinenkin turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja, päiväkodin johtaja tai rehtori ilmoittaa esiopetuksessa tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden huoltajille.

Rakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksia, tapaturmien ehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat. Kun esiopetus järjestetään koulussa, otetaan myös esiopetus huomioon kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa.

Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan

- lapselle annettavia terveydenhoitopalveluja, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina
- oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja
- yksittäistä lasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja terveyttä. Esiopetuksen oppilashuollolla on tärkeä merkitys varhaisen tuen turvaamisessa ja ongelmien ehkäisyssä. Lasten yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että

esiopetuksen arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto esiopetuksessa perustuu aina huoltajan suostumukseen. Huoltajan osallisuutta tuetaan ja mielipiteitä kuullaan lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon toteuttamisessa. Lapsen osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Oppilashuoltotyö järjestetään niin, että lapsi voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Työssä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen lapsen tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu huoltajan suostumukseen. Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai lapsen läheisiä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa lapsen asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aika-järjestyksessä.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen lapsen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä lasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä lasta tai muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Terveysthuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetyksi potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

Lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä lapsen opettajalle, rehtorille tai päiväkodin johtajalle ja opetuksen järjestäjälle lapsen opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä lapsen huoltajan suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle esi- tai perusopetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden esi- tai perusopetuksen järjestäjän pyynnöstä.

Oppilashuoltosuunnitelmat

Esiopetuksessa opetussuunnitelma tulee myös oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä.

Suunnitelmat ovat

- kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta
- yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä yksikkökohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

Uudenkaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman ohjeet ja painotukset:

- Uudenkaupungin oppilashuoltosuunnitelma, Esiopetus

Linkki nettisivulle:

[http://paivahoito.uki.fi/files/orig/108_Oppilashuoltosuunnitelma
UkiESIOPSkevat2016.pdf](http://paivahoito.uki.fi/files/orig/108_Oppilashuoltosuunnitelma_UkiESIOPSkevat2016.pdf)

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Linkki:

[http://uusikaupunki.fi/docs/sote/Vakka-
Suomen_lastensuojelusuunnitelma_2014.pdf](http://uusikaupunki.fi/docs/sote/Vakka-Suomen_lastensuojelusuunnitelma_2014.pdf)

LIITE 1

UUDENKAUPUNGIN *MAMU-MAJAKKA*

Maahanmuuttajaperhe Uudenkaupungin
varhaiskasvatuksen asiakkaana

Sisällysluettelo

• Johdanto	1
• Käsitteitä	2
• Tietoa erilaisista kulttuureista ja uskonnoista	4
• Maahanmuuttajalapsen kasvun ja oppimisen tuki	7
• Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö	12
• Hyväksi havaittuja käytäntöjä	15
• Tarvittavia lomakkeita, esitteitä ja materiaaleja	22

Lähteet	23
----------------------	-----------

Liitteet	24-26
-----------------------	--------------

Liite 1.	Aloituskeskustelu
Liite 2.	Luettelo Pikku- Majakan lomakkeista englanniksi (7 kpl)
Liite 3.	Hakemus (esiopetus / päivähoito) englanniksi (linkki)

1. JOHDANTO

Monikulttuurisuus on osa Uudenkaupungin varhaiskasvatuksen päivittäistä arkityötä. Varhaiskasvatuspalvelujen piirissä on lapsia, perheitä ja työntekijöitä monista eri kulttuureista. Päivähoidossa puhutaan suomen lisäksi 17 eri kieltä.

Maahanmuuttajataustaisten lasten sosiaalinen hyvinvointi sekä kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan, kieleen ja kulttuuriin ovat siten yksi varhaiskasvatuksen tärkeä tehtävä.

Uudenkaupungin Mamu-Majakan tavoitteena on auttaa henkilöstöä kehittämään eri hoito-, kasvatusta ja opetus-tilanteisiin sopivia toimintatapoja. Uudenkaupungin Mamu-Majakassa korostetaan arjen toimintaa ja henkilöstön vuorovaikutusta vanhempien kanssa.

Yhteistyötaidot ja erilaisten kulttuurien ymmärtäminen on tullut yhä tärkeämmäksi osaksi ammatillista osaamista myös varhaiskasvatuksen kentällä. Henkilöstön kouluttamisen kautta pyritään kulttuuritietoisuuden lisäämiseen. Tämän tiedon avulla osataan toimia tarkoituksenmukaisella tavalla yhteistyössä perheen kanssa. Henkilöstö toimii kumppanina vanhempien kasvatustyön tukena.

2. KÄSITTEITÄ

Vieraskielisyys

Vieraskielinen on henkilö, joka puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea

Äidinkieli

- ensimmäisenä opittu kieli (järjestyskriteeri)
- parhaiten osattu kieli (taitokriteeri)
- eniten käytetty kieli (määräkriteeri)
- se kieli, jonka puhuja tuntee äidinkielekseen ja johon hän identifioituu (identiteettikriteeri)

Usein kaikki neljä kriteeriä toteutuvat saman kielen kohdalla, mutta ei aina.

Ensikieli

Ensimmäiseksi opittu kieli - yleensä kielen oppijan äidinkieli

Kotikieli

Kieli, jota käytetään perheen kesken

Suomi toisena kielenä (S2) toisen kielen oppija (L2)

Lapsi, joka on omaksunut merkittävästi yhtä kieltä äidin-kielenään ennen toisen kielen omaksumisen alkamista. Termillä viitataan joskus myös peräkkäiseen kaksikielisyyteen. Käytetään toisinaan puhuttaessa muodollisen kielen oppimisen alkamisesta, jolloin käytetään myös käsitettä suomi toisena kielenä (S2) tai toisen kielen (L2) oppija.

Toista kieltä äidinkielenään puhuvat

Henkilö, joka puhuu äidinkielenään muuta kuin maamme virallista kieltä (suomi, ruotsi, saame).

Maahanmuuttaja

Yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan kaikkia maahan muuttaneita henkilöitä

Pakolainen

Henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansalaisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta. Pakolaisiksi kutsutaan Suomessa myös henkilöitä, jotka ovat saaneet jäädä maahan suojelun tarpeen vuoksi tai humanitäärisistä syistä. Pakolaisstatuksen tai oleskeluluvan myöntää Suomen Ulkomaalaisvirasto.

Turvapaikanhakija

Henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta.

Kiintiöpakolainen

Henkilö, jolle UNHCR (YK:n pakolaistoimisto) on myöntänyt pakolaisstatuksen ja jolle on myönnetty maahantulolupa vuosittain valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä päätettävän pakolaiskiintiön puitteissa.

Paluumuuttaja

Syntyperältään suomalainen, joka on asunut Suomen rajojen ulkopuolella ja palaa takaisin Suomeen esim. ruotsin-suomalaiset, inkeriläiset paluumuuttajat, Viron ja entisen Neuvostoliiton alueelta muuttavat suomalaiset (pääsääntöisesti Petroskoin, Pietarin ja Tallinnan alueelta).

Siirtolainen

Henkilö, joka muuttaa pysyvästi asumaan toiseen maahan hankkiakseen siellä toimeentulonsa.

Ulkomaalainen

Henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen, esim. turisti, liike-mies tai siirtolainen, pakolainen, turvapaikanhakija, jolla on toisen maan kansalaisuus.

Monikulttuurisuus

Yläkäsite, jolla kuvataan tasa-arvoista toimintaa ja yhteis-työtä eri kulttuurista tulleiden lasten ja perheiden kanssa suomalaisessa varhaiskasvatuksessa.

3. TIETOA ERI KULTTUUREISTA JA USKONNOISTA

Jokaisella henkilöllä päiväkodissa on oma ainutlaatuinen taustansa. Kulttuuri määrittää yksilön arvomaailmaa, käytöstä ja tapaa ajatella. Maahanmuuttajalapsen juuret ovat huoltajien kulttuurissa ja suomalaisessa elämäntavassa. Erilaiset arvot ja maailmankuvat ovat läsnä kaikessa toiminnassa. Kulttuuritaustat ja yksilölliset luonteenpiirteet tuovat päiväkotiyhteisöön monimuotoisuutta. Monimuotoisuus on voimavara, jonka myötä päiväkodin arkea voidaan rikastuttaa eri tavoin. Samalla monimuotoisuus vaikuttaa ja tulee huomioida päiväkodin totutuissa arki-toiminnoissa. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaan (2005) ensisijainen vastuu kulttuurin yllä-pitämisestä on lapsen huoltajilla

Päiväkodin henkilöstö ja huoltajat määrittävät yhdessä, miten kulttuuri huomioidaan päiväkodissa. Lapsi omaksuu päiväkodissa suomalaisia tapoja ja toimia. Monikulttuurisuus on osa suomalaista yhteiskuntaa ja monikulttuurisuus-kasvatus ei ole tarkoitettu vain niille lapsille, joilla on monikulttuurinen tausta, vaan kaikille lapsille.

Varhaiskasvattajan tärkeänä tehtävänä on tukea jokaisen lapsen oman identiteetin muodostumista. Tähän varhais-kasvattaja voi vaikuttaa siten, että hän ottaa tasavertaisesti huomioon kaikki lapset kulttuuritaustasta riippumatta ja pyrkii siihen, että kenenkään lapsen ei tarvitse tuntea itseään erilaiseksi tai joukkoon kuulumattomaksi. Lapsen osallisuus on leikkiä, yhteisöllisyyttä ja toimintaan osallistumista. Leikissä lapsen osallisuus on voimakkaimmillaan. Osallisuus leikissä näkyy siten, että lapset määrittelevät leikin aiheen ja sisällön, lapset voivat valita leikkikaverinsa ja leikkikalunsa leikkiin itse. Kun aikuiset ottavat lapset toimijoina huomioon, lapset kokevat itsensä arvokkaaksi. Sosiaaliset taidot kehittyvät osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kautta. Kun lapsen näkemystä arvostetaan, lapsen itsetunto kehittyy ja samalla ennaltaehkäistään turvattomuuden tunnetta. Osallisuutta kokeva lapsi saa mahdollisuuden kehittyä aktiiviseksi kansalaiseksi aikuisena.

Erilaisista kulttuureista tulevat, tavat, perinteet, uskonnolliset ja moraaliset käsitykset saattavat olla hyvinkin erilaisia. Kulttuuriset tavat voivat vaihdella myös maan sisällä alueittain. Kulttuurien esittelyä ei voida pitää yleispätevänä koskien kaikkia ihmisiä, vaan tyypillisinä piirteinä tietyissä kulttuureissa. Uudessakaupungissa monikulttuuristen perheiden määrä on lisääntynyt pikkuhiljaa.

Koska eri kulttuureista sekä monikulttuurisuudesta on saatavilla varsin runsaasti lähdeaineistoa muun muassa internetissä, on tässä kohdin päädytty tarjoamaan lähinnä muutamia linkkejä eri aineistoihin. Linkkejä tällä hetkellä tarpeellisiksi katsottuihin aineistoihin ja lähteisiin:

Eri uskonnot:

<http://www.infopankki.fi/fi/tietoa-suomesta/perustietoa-suomesta/kulttuurit-ja-uskonnot-suomessa>

http://www.edu.fi/perusopetus/uskonto_ja_elamankatsomustieto/uskonto_net/uskonnot_pahkinankuoressa

Eri kulttuurit:

<http://www.moped.fi/kulttuurit/>

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Kulttuuri>

Virolainen kulttuuri:

<http://estudio.edupoli.fi/moty/index.asp?id=719&kat=Kulttuurien+moninaisuus+Suomessa&sid=773&sub=Eurooppalaiset+Suomessa&title=3195>

<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/12/15/tavat-ja-kulttuuri-5>

Venäläinen kulttuuri:

http://fi.wikipedia.org/wiki/Ven%C3%A4l%C3%A4inen_kulttuuri

<http://www.moped.fi/kulttuurit/venaja.html>

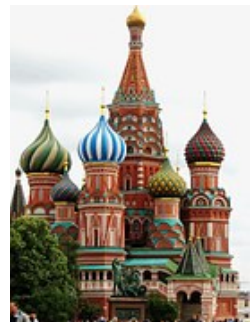
[http://www.peda.net/veraja/projekti/centraali/jao/venaja/matk/3?](http://www.peda.net/veraja/projekti/centraali/jao/venaja/matk/3?vp=singlemodule&m_id=310199&sp=viewannounce&a_id=39218)

[vp=singlemodule&m_id=310199&sp=viewannounce&a_id=39218](http://www.peda.net/veraja/projekti/centraali/jao/venaja/matk/3?vp=singlemodule&m_id=310199&sp=viewannounce&a_id=39218)

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35644/Meille%20tulee%20maahanmuuttajalapsi.pdf?sequence=1>

Latvialainen kulttuuri:

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Latvialaiset>

Liettualainen kulttuuri:

<http://www.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=47040&culture=fi-FI&contentlan=1&displayall=1>

Puolalainen kulttuuri:

http://www.helsinki.msz.gov.pl/fi/suomi_ja_puola/puola_lyhyesti/kulttuuri/?printMode=true
<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/hum/slavi/pg/pacek/kulttuur.pdf>

Syyrialainen kulttuuri:

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Syyria>
<http://www.pelastakaa!set.fi/ajankohtaista/utiset/syyrian-kriisi/>

Turkkilainen kulttuuri:

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35644/Meille%20tulee%20maahanmuuttajalapsi.pdf?sequence=1>

Vietnamilainen kulttuuri:

[http://kirjastot.diak.fi/files/diak lib/Helsinki2008/6de3e5_08.pdf](http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Helsinki2008/6de3e5_08.pdf)
<http://www.moped.fi/kulttuurit/vietnam.html>

Arabialainen kulttuuri:

<http://www.moped.fi/kulttuurit/arabia.html>

4. MAAHANMUUTTAJALAPSEN KASVUN JA OPPIMISEN TUKI

Oppimisen ja kasvun tuki lähtee liikkeelle perheen kanssa tehtävästä yhteistyöstä. On tärkeää, että keskustelussa on yhteinen kieli. Mikäli yhteistä kieltä ei löydy, on tärkeää saada palaveriinkin tulkki paikalle. Laadukas varhaiskasvatus leikkeineen ja vuorovaikutustilanteineen on oppimisen ja kasvun perusta. Tämän lisäksi varhaiskasvatuksen erityisopettajan sekä tarvittaessa avustajan tuki tuovat lisätukea lapsen ja perheen arkeen. Tukiverkkoon voi sisältyä myös muita yhteistyökumppaneita kuten esimerkiksi hyvinvointineuvola, perheneuvola, lastensuojelu sekä terapeutti- ja psykologipalvelut.

Oppimisen ja kasvun tuki lähtee liikkeelle kasvatuskumppanuudesta vanhempien kanssa.

Lapsen saapuessa päiväkotiin henkilökunnan tulee muistaa, että lapsi voi olla puhumaton, pitkäänkin. Mikäli lapselle, joka puhuu jo omaa äidinkieltään, ei vuoden aikana ala tulla sanoja suomenkielellä, kannattaa ryhtyä selvittämään asiaa tarkemmin. On tärkeää tiedostaa, että tyypilliselle monikieliselle kehitykselle on ominaista, että taidot jakautuvat epätasaisesti eri kielten kesken käyttötarkoitusten ja tilanteiden mukaan, kieltä ja sanoja opitaan siinä käyttö-tarkoituksessa ja tilanteessa, missä ne on opittu. Passiivisen sanavaraston taidot näkyvät esimerkiksi suomenkielisten ohjeiden ymmärtämisessä. On myös tärkeää muistaa, että monikielisellä lapsella yksittäisen kielen sanasto on useimmiten suppeampi kuin yhtä kieltä omaksuvalla, mutta yhteen laskettuna sanasto on useimmiten yhtä laaja tai laajempi kuin yksikielisellä.

Monikielisen lapsen yksittäisen kielen sanasto on useimmiten suppeampi kuin yhtä kieltä omaksuvalla mutta yhteen laskettuna sanasto on useimmiten yhtä laaja tai laajempi kuin yksikielisellä.

Kielen opettamisen huoneentaulu:

· Kieltä harjoitellaan kaikissa arjen tilanteissa
· Luo oppimiselle iloinen ja myönteinen ilmapiiri
· Käytä eleitä ja ilmeitä ja ole itse innostunut
· Puhu selkeästi mutta ei liioitellun hitaasti
· Puhu aluksi lyhyitä lauseita ja tauota puhetta
· Käytä oppimisen apuna kaikkia aistikanavia (koskettaminen, kuuntelu, visuaalinen jne.) = monikanavaisuus
· Käytä asioista oikeita nimiä, ei esim. "kurikset vaan kurahousut"
· Sopikaa käytettävien käsitteiden nimet (vrt. lapanen/kinnas)
· Havainnollista käsitteitä konkreettisilla esineillä ja kuvilla
· Muista toiminnallisuus
· Mallita virheellinen puhe oikein
· Jos lapsi sanoo sanan tai nimeää asian virheellisesti, sano oikea sana oikeassa muodossa, esim. "minä tahto kotileikki" "niin, sinä tahdot kotileikkiin leikkimään"
· Ota huomioon lapselle merkitykselliset ja tutut asiat
· Pyri siihen, että lasten välille (itseäsi unohtamatta) syntyy myönteinen vuorovaikutus
· Tarkista ymmärtäminen usein ja monella eri tavalla
· Luo lapselle mahdollisuus käyttää opittavaa asiaa/käsitettä useassa eri tilanteessa ja ympäristössä
· Anna oppimiselle aikaa
· Muista kertaaminen, sillä kielen oppimiseen tarvitaan paljon toistoja
· Kehu, kannusta ja anna myönteistä palautetta!

Toisen kielen opetuksessa tärkeää on toiminnallisuus ja leikinomaisuus. Tärkein opetusmateriaali on puhuttu kieli, jota voi tehostaa ilmein ja elein (tukiviittomat).

Parasta harjoitusta ovat vuorovaikutustilanteet toisten lasten kanssa, aluksi tietysti aikuisen avustamana sekä monipuolinen vuorovaikutus aikuisen kanssa. Harjoiteltava asia tulee konkretisoida tekemisen, leikkien, kuvien, erilaisten materiaalien, tavaroiden tai vaikkapa värien avulla. Asioita nimetään jatkuvasti sekä suunnitelmallisesti ja tekemistä sanoitetaan sekä mallinnetaan elein.

Opetuksessa tärkeää toiminnallisuus ja leikinomaisuus

Kuvien käyttö työvälineenä

Kuvien käyttö opetuksessa lisää lapsen tasa-arvoista vuoro-vaikutusta ja osallisuutta ryhmässä (esim. tilanteita kuvaavat kortit, ruoka- ja pukeutumiskortit, toiminnalliset kuvat, joita löytyy mm. Papunetin sivuilta tai Board-maker -ohjelmalla tehdyt PCS-kuvat, myös Microsoft Word tarjoaa Clipart-kuvia).

Sanoittaminen työvälineenä

Yksi tärkeimmistä suomen kielen kehittämisessä on vuoro-vaikutustilanteissa niin lasten kesken että kasvattajan ja lapsen välillä. Vuorovaikutteinen leikki ja toiminnalliset yhdessä tekemiset tukevat hyvin lapsen sanavarastoa ja oikeanlaisen lauserakenteen kehittymistä. Myös eleet ja ilmeet ovat tärkeitä ja niiden pitää kulkea ”käsi kädessä” sanallisen viestien kanssa. Aikuisen tulee nimetä lapselle tunteita ja käydä lapsen kanssa läpi sosiaalisia tilanteita kuten jakaminen, vuorottelu, vuoron odottaminen, pyytäminen, kysyminen, jakaminen, vuorottelu, vuoron odottaminen, pyytäminen, kysyminen jne. Näissä hyvänä tukena voivat toimia erilaiset laulut, lorut, riimit sekä ehdottomasti kirjat. Matematiikan puheessa on paljon käsitteitä ja ilmauksia, joita lapsi ei arjessaan helposti kohtaa. Tämä on hyvä muistaa, ettei matemaattinen puoli jää syrjään opetuksessa.

Paras tuki aktiivisen sanavaraston kasvulle on rohkaisu, aikuisen sensitiivinen kannustus ja tuki lapsen ilmaisulle ja yrittämiselle. Lapsella tulee olla aina mahdollisuus myös ilmaista itseään muullakin tavalla jos puhuttu kieli ei vielä riitä tilanteen hallintaan. Lasta voi auttaa tarjoamalla vaihto-ehtoja esimerkiksi esinekommunikaatiolla tai kuvien käytöllä.

Paras tuki lapsen aktiivisen sanavaraston kasvulle on aikuisen sensitiivinen kannustus ja rohkaiseminen

Oma kieli, äidinkieli, on sydämen, tunteiden, identiteetin ja ajattelun kieli. Kieli vahvistaa kulttuurista identiteettiä, oman kulttuurin tuntemusta ja siteitä omaan kieliyhteisöön ja entiseen kotimaahan. Äidinkieli on se kieli, joka opitaan ensin ja johon samaistutaan. Kaksi- ja monikielisyys on erityinen lahja, jonka eri äidinkieltä puhuvat vanhemmat voivat lapselle antaa. Kasvuympäristö määrittää, minkä kielen puhuja lapsesta kehittyy. Lapsi leimautuu ympäristönsä kieliin jo 6-9 kuukauden ikäisenä.

Äidinkieli on sydämen, tunteiden, identiteetin ja ajattelun kieli

Vaikka lapsi kasvaa syntymästään kaksi- tai monikieliseksi, on opittavilla kielillä usein erilainen asema lapsen maailmassa. Yhdestä ensikielestä muodostuu helposti dominoiva kieli. Jota osataan paremmin kuin ei-dominoivaa kieltä. Jos jokelteluvaiheessa olevalle lapselle puhutaan vain yhdellä kielellä, tämä ohjaa osaltaan, kyseisen kielen omaksumista. Silloin kun lapsi monikielistyy myöhäisemmässä ikävaiheessa, lapsi, jolla on hyvä oman äidinkielen taito, oppii tutkitusti uuden kielen helpommin. Uuden kielen omaksumista edistää sen käyttäminen luonnollisissa kommunikaatiotilanteissa.

Lapsi, jolla on hyvä oman kielen taito, oppii tutkitusti uuden kielen helpommin.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004) tavoitteena on maahanmuuttajataustaisen lapsen toiminnallinen kaksikielisyys.

Toiminnallinen kaksikielisyys tarkoittaa taitoa toimia kahdella kielellä, taitoa käyttää kieliä eri tarkoituksiin niin arkipäivän tilanteissa kuin koulutuksen välineenä ja työelämässä. Oman äidinkielen opetus yhdessä suomi toisena kielenä -opetuksen kanssa vahvistaa oppilaan monikulttuurista identiteettiä ja rakentaa pohjaa toiminnalliselle kaksikielisuudelle. Kaksikielisyys on rikkaus lapsen tulevaisuuden kannalta.

Materiaalia:

- Ekapeli
- Aliaspeli
- Seitsemän minuuttia sadulle
- Jänistarinat
- Sadutus
- Aistiseikkailu
- Matikasta moneksi
- Nallematikka
- Papiliohanke

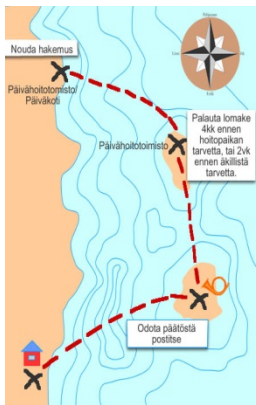
Katsoimme ja kuuntelimme
Papunetistä sadun
Jänis ja kilpikonna

5. PERHEIDEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ

Varhaiskasvatuksen aloitus

Varhaiskasvatuksen aloittaminen on lapselle suuri muutos. Jotta aloitus sujuisi mahdollisimman hyvin, on Uudenkaupungin varhaiskasvatuksessa käytössä ns. luotsiväylä. Luotsauksen aikana lapsi opettelee olemaan päiväkodissa yhdessä vanhempansa/vanhempiensa kanssa ja päiväkodin aikuisista yksi toimii lapsen luotsina. Lapsi saa kotiin mukaansa myös ns. luotsikansion, jonka avulla lapsi tutustuu tulevaan päiväkotiin valokuvien avulla. Monikulttuurisen perheen lapsen kanssa on erityisen tärkeää, että toimimme luotsiväylän periaatteiden mukaisesti. Tarkempaa tietoa luotsauksesta löytyy Uudenkaupungin varhaiskasvatuksen kotisivuilta <http://paivahoito.uki.fi/index.php?id=115>.

Paitsi luotsiväylän periaatteiden noudattaminen monikulttuurisen perheen lapsen aloittaessa päiväkodissa, aloitus-keskustelulla on tärkeä merkitys luottamuksen syntymisen ja perheen osallisuuden näkökulmasta. Vanhempien kanssa keskustellaan mm. ruokailusta, vaatetuksesta, perheen kulttuurista, uskonnosta, äidinkielestä ja juhlista. Tulkin käyttö on tärkeää, jos yhteinen kieli perheen ja luotsin väliltä puuttuu. Aloituskeskustelun pohja löytyy oppaan liitteestä 1.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, Pikku-Majakka

Varhaiskasvatuslain mukaan (2015) jokaiselle lapselle varhaiskasvatuksessa laaditaan yhdessä vanhempien kanssa varhaiskasvatussuunnitelma. Uudessakaupungissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on nimeltään Pikku-Majakka. Se koostuu lapsen, vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön näkemyksistä. Lapselle tehdään haastattelu, jolla lapsen näkemys nousee esiin. Toinen tärkeä väline lapsen näkökulman esille saamiseen on havainnointi lapsiryhmässä. Vanhemmat kirjoittavat kirjeen ennen yhteistä varhaiskasvatussuunnitelman laatimispalaveria. Lomake on nimeltään Kirje kotoa ja siinä on kuusi avointa lauseen alkua, joita vanhemmat voivat jatkaa omalla, heidän perheelle sopivalla tavalla.

Varhaiskasvatuksen näkemys tulee esiin lapsen havainnointi-lomakkeessa. Näiden pohjalta laadimme yhdessä lapselle oppimissuunnitelman, Pikku-Majakkan. Yleensä Pikku-Majakka laaditaan syys-lokakuussa ja arvioidaan toteutumista seuraavan vuoden maalis-huhtikuussa yhdessä vanhempien kanssa. Pikku-Majakka on väline perheiden osallisuuteen ja kuulluksi tulemiseen. Ongelmana meillä monikulttuurisen perheen kannalta on usein yhteisen kielen puuttuminen. Tulkin käyttö mahdollistaa monikulttuuristen vanhempien osallisuuden ja kuulluksi tulemisen. Pikku-majakkaan liittyvät lomakkeet englanniksi käännettynä löytyvät jokaisesta päiväkodista. Lapsen haastattelu sellaisenaan edellyttää lapselta jonkinlaista suomenkielen hallintaa. Jos lapsi ei vielä tuota suomenkieltä, mutta ymmärtää sitä, niin haastattelua voi mukauttaa ja apuna voi käyttää kuvia.

Kasvatuskumppanuus arjessa

Päiväkotiin tulo- ja päiväkodista hakutilanteet ovat tärkeitä välineitä kasvatuskumppanuuteen arjessa. ”Kasvatuskumppanuus edistää lapsen ääntä arvostavan palvelukulttuurin, dialogisen vuorovaikutuksen ja luottamuksellisten yhteistyö-suhteiden luomista.” Se rakentuu kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteille. Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuus tarkoittaa vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimia yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi.

Kun yhteinen kieli vanhempien kanssa puuttuu, arkeen pitää rakentaa muita kommunikaatiomuotoja. Kuvallinen reissu-vihko on hyvä väline viestintään perheiden kanssa. Siinä voi käyttää kuvina samanlaisia PCS-kuvia kuin lasten kanssa mm. päiväjärjestyksessä. Kuvan alle vanhempien kanssa voi sopia erilaisia symboleja, jotka kertovat, miten lapsella on päivän aikana mennyt. Monikulttuuriset vanhemmat toivovat, että he saisivat puhutun asian myös kirjallisena, jotta voivat kotona tutkailla ja tutustua siihen tarkemmin. Arjessa avain-sanojen löytämisessä google käänntäjä voi toimia jonkinlaisena apuvälineenä. Ilmeet, eleet, hymy, kehonkieli, yksinkertainen puhuttu kieli ovat myös yhteisiä viestintämme välineitä.

Keskustelussa maahanmuuttajavanhemman kanssa huomioi

- piirrä kuvia, osoita tavaroita ja näytä kuvia
- käytä helppoja sanoja
- puhu rauhallisesti
- kun vanhemmalla on sana hukassa, auta ehdottelemalla sanoja
- sanat "ok" ja "hyvä on, ymmärrän" eivät aina pidä paikkansa. Syynä voi olla: vanhempi ei heti ymmärrä ja hänellä on kiire. Vanhemmalla on pelko hankalasta tilanteesta, mitä seuraa ymmärtämättömyyden tunnustuksen seurauksena.

Auta vanhempaa:

- Suomen säähän sopiva vaatetus voi olla uutta vanhemmalle, tutustuta vanhempi sade- ja talvivaatteisiin
- muistuta ja anna muistilappuja asioista, mitä vanhemman tulee muistaa tuoda
- perusasiatkin voivat olla sellaisia, mistä pitää muistuttaa joka päivä

Maahanmuuttajavanhemmat toivovat:

- paljon yhteistyötä
- kohteliasta kanssakäymistä. Suomalainen kulttuuri voi tuntua tölkeältä.
- asiallista kanssakäymistä, vaikka he eivät aina tiedä tai ymmärrä
- tietoa lapsen päivästä ja mielenkiinnoista. Vanhemmat saavat tunteen että lapsi viihtyy sekä vanhemmat saavat ideoita kotipäivien ajanvietteeksi.

Perheillat

Vanhempainillat voidaan korvata perheilloilla. Niihin osallistuvat molemmat vanhemmat sekä mahdollisesti sisarukset. Näin mahdollistetaan perheen jäsenten osallistuminen ja osoitetaan heille käytännön keinoin, millaista päivähoito on. Illat ovat toiminnallisia. Tulkkipalvelu tilataan tarpeen mukaan.

6. HYVÄKSI HAVAITTUJA KÄYTÄNTÖJÄ

Ekapeli esiopetusikäisille

<https://ekapeli.lukimat.fi>

Kartta

Kartan avulla voidaan käydä läpi jokaisen lapsen kotimaa, eri maanosat sekä tutustua yleisesti maailman laajuuteen.

Yhteinen maapallomme - Kuinka minä liityn maailmaan?

http://www.vihrealippu.fi/images/documents/maapallo_vaka_web.pdf

Kirjat

Kirjat auttavat lasta ymmärtämään käsitteitä kuvien avulla. Lapsi katsoo kirjaa omasta maailmastaan ja saa sen kautta uutta tietoa kielestä ja elämän eri ilmiöistä.

Esimerkkejä:

- Bolliger, Mitä on joulu? - kertomus toisenlaisista juhlista
- Franzon, Muuttolintulapsi
- Hailu, Punakorvan kaksi kotia -maahanmuuttajalapsi sijaisperheessä
- Issakainen & Rahkonen, Atte ja Anna - meidän ja muiden uskonnot
- Kallio & Maggie, Bibi muuttaa Suomeen - muutto isän työn perässä Suomeen
- Kallio, Lentävä talo
- Laurila & Koljonen, Mamumuksut - suomea leikki-ikäisille
- Levola, Leevi ja Leonora
- Salmela, Satu ystävältä

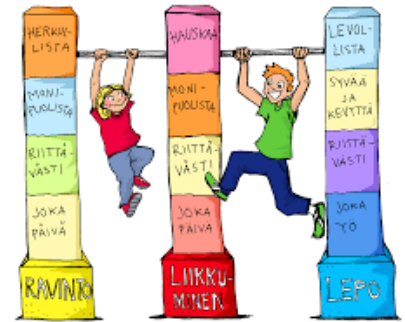

Kuvapäiväkirja

1 Kuvapäiväkirja-menetelmässä pääosassa on kuvat ja päiväkirja. Päiväkirja kulkee lapsen mukana päiväkodista kotiin viikonloppuisin. Yhden viikonlopun aikana (perjantai, lauantai tai sunnuntai) lapsi ja vanhempi yhdessä täyttävät kerran päiväkirjaan kuvien avulla, mitä viikonloppuna on tapahtunut.	2. Vanhempi rajaa itse, mitä päiväkirjaan tulee. Yhdeksi merkinnäksi riittää yksi asia viikonlopusta. Kuvat voivat olla mitä vain, leikattu lehdistä, itse piirretty tai vaikka valokuvia. Päiväkirjaan saa myös kirjoittaa lyhyesti, mitä on tehty, jos vanhempi kokee sen tarpeelliseksi.
3 Alkuviikosta vanhemmat palauttavat päiväkirjan. Alkuviikon aikana varhaiskasvattaja kerää päiväkirjat talteen ja katsoo ne läpi. Viikon alussa varhaiskasvattaja käy jokaisen päiväkirjan jokaisen lapsen kanssa yksilöllisesti läpi.	4. Kun päiväkirjat on käyty läpi, on aika toteuttaa piiri. Piiriin osallistuu neljää tai viisi lasta, jotta jokaisen päiväkirjalle on tarpeeksi aikaa.

Kuvien käyttö

- Kuvien avulla voi:
- Keskustella, pyytää asioita
- o Valita, kieltäytyä, vastustaa, kehottaa, käskää, kysyä ja ihmetellä
- Ilmaista tunteita
- Auttaa asioiden mieleen palauttamista

Esimerkkejä:

http://papunet.net/fileadmin/muut/Kommunikointikeinot/pienen_paiava_kuviksi.pdf

www.pesapuu.fi/evaskori (tunnekortteja)

Kuvin tuettu leikki

<https://prezi.com/prvd7nb8wygr/kuttu-kuvin-tuettu-leikki/>

http://www.earlylearning.fi/product_details.php?p=793

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/42102/Taipalus-Suominen_Irina.pdf?sequence=1

Kuvitetut laulut ja lorut

Papunetin sivuilta löytyy muutamia lauluja ja loruja valmiiksi kuvitettuina.

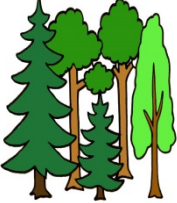
<http://papunet.net/kuva/lastenlaulut>

<http://www.papunet.net/kuva/lorut>

Kuvitettu viikkopäiväkirja

Esimerkkinä:

Maanantai / Monday	Tiistai / Tuesday	Keskiviikko / Wednesday	Torstai / Thursday	Perjantai / Friday
Lauluhetki / Music 	Nallematikka (nallet) / Basic maths Metsäretki / trip to the forest nearby 	Liikuntaa koulun jumppasalissa / Gym at the elementary school 	Jänistarinat (nallet) / "A story of rabbits" Askartelu / arts and crafts 	Leikkipäivä / Playing Voit tuoda oman lelun päiväkotiin perjantaisin. You can take your own toy on fridays, if you want.

Laulut, liikunta- ym. leikit, jolloin mukaan voi ottaa sanojen rytmittämisen tai ääneen laulamisen.

Luotsipolku

eli päivähoidon alitus ”pehmeästi”. Luotsipolku on kuvattuna Uudenkaupungin päivähoidon nettisivuilla.
<http://paivahoito.uki.fi/index.php?id=115>

Matkalla suvaitsevaisuuteen - kansainvälisyyskasvatuksen menetelmäopas 5-8-vuotiaiden lasten ohjaajille

Maailmanympärysmatka toimii suvaitsevaisuutta edistävänä tekijänä. Matka voi olla retki, joka kestää yhden päivän tai vaihtoehtoisesti se voidaan jaotella esimerkiksi viikon jokaiselle päivälle riippuen lapsiryhmästä. Ensimmäiseksi tehdään passi, johon kerätään merkki jokaiselta matkan pisteeltä. Yhtä maata ja yhtä kulttuuria käsitellään jokaisessa pisteessä. Sisältö voi koostua esimerkiksi tarinoista, askarteiluista, keskustelusta tai muusta toiminnasta. Maailman-ympärysmatka käydään siinä järjestyksessä kuin käyttäjä haluaa. Lopuksi palataan kuitenkin Suomeen. Suomessa joko leikitään tai lauletaan perinteisen suomalaisen tavan mukaan. Maailmanympärysmatkasta voidaan tehdä avoin tapahtuma lasten vanhemmille.

Pelit

Esim. Junior Alias, Arvaa kuka, Äänilotot, Etana - peli, Eläin Domino, Monza.

Pelien kautta lapset oppivat nimeämään esineitä ja asioita hausalla tavalla. Pelit kuitenkin vaativat aikuisen tuen, jotta lapsi saa heti välittömän palautteen toiminnastaan.

Pihalla kortit,

mm. keinu vai hiekkalaatikko - kortit, valokuva- suunnistus.

Puheterapia

Puheterapiasta eri kielillä:

<http://www.jyvaskyla.fi/sote/terveys/puhe-terapia>

Reissuvihko,

josta vanhemmat näkevät, miten päiväkodissa on mennyt.

Sanasäkki

Systemaattinen ja toiminnallinen tapa oppia suomen kieltä.

Sanasäkki-menetelmä on toiminnallinen, systemaattinen ja johdonmukainen tapa oppia suomen kieltä kaikkien aistien avulla. Sanasäkki-menetelmä perustuu ruotsalaiseen Den Magiska Språkpåsen-menetelmään (Marie-Louise Nyberg), jonka taustalla on yhdysvaltalaisen James J. Asher:n TPR-menetelmä (Total Physical Response vai Total Physical Response). Sanasäkki-menetelmä sopii kaikille kielen kehityksen tukea tarvitseville lapsille.

https://peda.net/.../luentomateriaali_040308%20Sanasäkkimetodi.pdf

Tarinan kerrontaa kuvien avulla

Järjestetään leikkitilanteita, kuten kauppaleikki, jotka tukevat arjessa vaadittavia taitoja ja kieltä.

Tulkkipalvelu

Mistä tulkin saa?

Turun seudun tulkkikeskus

Avoinna ma-pe klo 8.15-16.00

puh. 02 262 6321

e-mail: tulkkaukset.tulkkikeskus@turku.fi

Tulkin tilaaminen

Tulkin tilaajan on oltava viranomainen.

Ilmoita:

kieli

tulkkauspäivämäärä

kellonaika ja tulkkauksen kesto (varaa noin kaksinkertainen aika yksikieliseen keskusteluun verrattuna)

tulkattavan nimi

tilaaja ja tulkkauspaikka

asiakkaan status/kansalaisuus/inkeriläisten paluumuuttajien kohdalla korvausaika

Tulkki on tilattava hyvissä ajoin Turun seudun tulkki-keskuksen tulkkivälityksestä. Virka-ajan ulkopuolella hätä-tapauksille toimii päivystysnumero 0500-788703.

Tulkkaukseen on varattava riittävän pitkä tulkkaus aika, koska tulkit joutuvat lähtemään ajoissa seuraavaan tulkkaukseen. Ilmoita aina muutoksista tai peruutuksista!

Ilmoita asiakkaalle tulkin käytöstä

Kun käytät tulkkia:

- Puhu asiakkaalle suoraan ja pidä puheessa taukoja.
- Vältä ammattislangia ja murteita.
- Muista, että tulkki tulkaa kaiken sanomasi!
Hän on puolueeton ja tekee osapuolten välisen keskustelun mahdolliseksi.
- Tulkki saattaa tehdä keskustelun aikana muistiinpanoja, mutta hävittää ne tulkkauksen jälkeen. Tulkki on siis vaitiolovelvollinen.
- Pitkien tulkkausten aikana pidä 5-10 minuutin taukoja.
- Pidä kiinni sovitusta aikataulusta.

7. TARVITTAVIA LOMAKKEITA, ESITTEITÄ JA MATERIAALEJA

- **Aloituskeskustelulomake (Raision malli) liitteessä 1**
- **Uudenkaupungin varhaiskasvatuksessa käytössä olevia lomakkeita on käännetty englanniksi.**
 - Lomakkeiden tämänhetkiset versiot sekä erilaisia ohjeistuksia ja materiaaleja on käytettävissä jokaisessa yksikössä.
 - **luettelo liitteessä 2**
- **Hakemus (esiopetus / päivähoito englanniksi) liitteessä 3.**

LÄHTEET

- Aerikkala, A. & Kangas, M. 2011. Meille tulee maahanmuuttajalapsi - Vinkkejä päivähoiton arjen sujumiseen.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/35644/Meille%20tulee%20maahanmuuttajalapsi.pdf?sequence=1>
- Heikkonen, L. & Mikander, L. 2013. Matkalla Maailmalla. Monikulttuurisuus-kasvatusmateriaalia ja -työvälineitä päivähoitoon.
- Kuusisto, A. n.D. Homma hanskassa
- päiväkodin monimuotoisuus rikkautena.
- Mertsalmi, M. 2015. Kuvapäiväkirja-menetelmä kaksi- ja monikielisten lasten kielen kehityksen tukena päiväkodissa.
- Moped www-sivut. www.moped.fi
- Ol niingon kotonas; Monikulttuurisuus Rauman varhaiskasvatuksessa - käsikirja.
- Ritasalo, S. 2009. Pienen päivä kuviksi.
- Papunetin www-sivut.
- Turun seudun tulkkikeskuksen www-sivut
- Venninen, T., Leinonen, J. & Ojala, M. 2010. "Parasta on, kun yhteinen kokemus siirtyy jaetuksi iloksi" - Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Socca.
- Paradis, Johanne, Genesee, Fred, & Crago, Martha B. (2011). Dual language development & disorders: A handbook on bilingualism & second language learning (2. ed.). Baltimore: Paul H. Brookes Publishing.
- Siiskonen, T., Aro T. Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. PS-kustannus, Juva.
- Oma kieli – Oma mieli. Opas oman äidinkielen oppimisen tukemiseen. Opetushallitus 2009.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.

Liite 1 (Raision malli)

ALOITUSKESKUSTELU

Monikulttuurisen vanhemman kanssa käytävään ensimmäiseen keskusteluun tueksi. Keskustelu suositellaan pidettäväksi luotsauksen aikana. Kerro, että keskustelu on tutustumista varten ja vastaaminen on vapaaehtoista.

- Perhesuhteet
 - Kuinka monta lasta perheessä on?
 - Minkä ikäisiä sisarukset ovat?
 - Lapsen ja vanhemman nimet
 - Miten nimi lausutaan?
 - Miten vanhemmat toivovat heitä puhuteltavan?
- Perheen historia / lapsen historia
 - Mistä maasta perhe on tullut?
 - Mitä perhe on tehnyt kotimaassa: työ, asuminen (maalla / kaupungissa)?
 - Millaisten vaiheiden kautta perhe on saapunut Suomeen?
 - Kuinka kauan perhe on ollut Suomessa?
- Kieli
 - vanhempien kielitaito, lapsen äidinkieli
 - suositellaan puhumaan omaa äidinkieltä kotona (kerrotaan eduista)
- Uskonto
 - Millä tavalla uskonto vaikuttaa lapsen elämään?
 - Ruokailu?
 - Vietetäänkö lapsen syntymäpäiviä?
 - Saako ottaa valokuvia?
 - Minkälaisia juhlia perhe viettää?
 - Voiko lapsi osallistua päiväkodin juhliin?
 - Minkälainen musiikkiperinne perheellä on?
- Kerrotaan päiväkodin toiminnasta
 - Päivä- ja viikko-ohjelman lisäksi kerrotaan, mitä päiväkotitoivo vanhemmilta, jotta hoito onnistuisi kaikkien odotusten mukaisesti. Muista kertoa, että suomenkielen oppimisen kannalta on tärkeää, että lapsi käy säännöllisesti päiväkodissa

- Henkilökunta on vaitiolovelvollisia, keskustelut käydään yleensä kahden kesken. Henkilökunta ei saa puhua toisten perheiden asioista.
- Varhaiskasvatus on asiakaspalvelua, mielellään kuullaan toiveita ja palautetta. Vanhemmat voivat myös kysyä, jos jokin asia askarruttaa.
- Henkilökuntaa kutsutaan yleensä etunimellä
- Kerro, kuinka monta koulutettua työntekijää ryhmässä työskentelee ja keitä muita ryhmässä työskentelee
- Toiminta on opetussuunnitelman mukaista, tavoitteellista toimintaa: sisältöalueista on hyvä kertoa, leikin merkityksestä lapsen arjessa ja uskontokasvatuksesta erityisesti, ettei ole käännyttävää
- Päiväkodin yhteistyötahoja: veo, neuvola, koulu, puhe-terapeutti, lastensuojelu
- Lapsen fyysinen rankaiseminen on kiellettyä Suomen laissa. Varhaiskasvatuksessa ei käytetä fyysistä rankaisua.
- Kerro, miten ei-toivottuun käytökseen puututaan
- Lapsen hyvinvointi otetaan huomioon kaikessa päiväkodin toiminnassa.
- Kerro vasu-keskustelusta.

Liite 2

PIKKU-MAJAKAN LOMAKKEET ENGLANNIKSI

Luettelo

Kirje kotoa

Letter from home

Havaintilomake 1-vuotias

Observation form children aged 1

Arviointilomake 2-3-vuotias

Observation form children 2-3 years old

Arviointilomake 4-5 -vuotias

Observation form children 4-5 years old

Arviointilomake 6-vuotias

Observation form, early education

Majakka

Early education plan for the current term

Liite 3

HAKEMUS (ESIOPETUS / PÄIVÄHOITO) ENGLANNIKSI linkki

Application for day care and early education.pdf

Mamu-Majakan laatinut työryhmä:

Kirsi Häkkinen
Anne Leppänen
Anne Paalanen
Henna Kiela
Minna Salin

16.3.2016 Uusikaupunki

LIITE 2

USKONTO- JA ELÄMÄNKATSOMUSTIETO UUDENKAUPUNGIN VARHAISKASVATUKSESSA

Uudenkaupungin päivähoidon esimiestyöryhmä 10.12.2015

Ohjeen tarkoitus on varmistaa sivistyksellisten ja uskonnon vapautta koskevien perus-oikeuksien toteutuminen varhaiskasvatuksen toiminnassa sekä edistää suvaitsevaisuutta ja moniarvoisuutta.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasta ymmärtämään moniarvoista, monikulttuurista yhteiskuntaa eli oppimaan uskontolukutaitoa.

Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus on lakisääteistä ja sitä ohjaavat valtakunnalliset asiakirjat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005 ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.

Päivähoitolain (1973/36) mukaan lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti päivähoidon tulee yleinen kulttuuriperinne huomioon ottaen edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. Uskonnollisen kasvatuksen tukemisessa on kunnioitettava lapsen vanhempien tai holhoojan vakaumusta.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan esiopetukseen sisältyy uskonto-kasvatusta ja sille vaihtoehtoisia elämänekatsomustietokasvatusta. Huoltajan valinnan mukaan lapsi osallistuu joko järjestettyyn uskontokasvatukseen, elämänekatsomustieto-kasvatukseen tai muuhun.

Varhaiskasvatus sisältää:

1. Eettisen ja uskonnolliskatsomuksellisen orientaation

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005):

”Lapsen oman uskonnon tai katsomuksen perinteeseen sekä tapoihin ja käytäntöihin perehdytään. Lapselle tarjotaan mahdollisuus hiljaisuuteen, ihmettelyyn, kyselemiseen ja pohdintaan. Lapsen herkkyyttä ja kykyä ymmärtää sanatonta ja symbolista kunnioitetaan, tuetaan ja vahvistetaan. **Lapsia lähellä olevien erilaisten uskontojen ja katsomusten tapoihin tutustutaan.** Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa **sovitaan vanhempien kanssa uskonnolliskatsomuksellisen orientaation lapsikohtaisesta sisällöstä”**.

2. Esiopetukseen sisältyy eettistä kasvatusta, kulttuurista katsomuskasvatusta, uskontokasvatusta ja elämänekatsomustietokasvatusta

(Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015):

”Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä eettistä kasvatusta, kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä

2 (4)

ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöinä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja”.

Esiopetuksen kasvatuskatsomuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänkysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Uskontokasvatus on varhaiskasvatuksen velvollisuus ja vastuu ja lapsen oikeus

- on osa varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmaa
- on osa jokaisen kasvattajan tehtävää
- perustuu lapsen varhaiskasvatus- ja esiopetuksen oppimissuunnitelmakeskusteluun uskontodialogina kasvatuskumppanuudessa huoltajien kanssa
- näkyy ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmassa ja ryhmän esiopetussuunnitelmassa
- on vuodenvierailun mukaista toimintaa; eri uskontojen ja kulttuurien juhlat
- ottaa huomioon lapsen edellytykset, on erilaista alle/yli 3-vuotiaille tai esiopetusikäisille lapsille

Uskontokasvatus toteutuu kasvatuskumppanuuden kautta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja kasvatuskumppanuuden periaatteet velvoittavat jokaista kasvattajaa keskustelemaan uskontokasvatuksesta huoltajien kanssa ja toteuttamaan uskonto- ja katsomuskasvatusta.

- ota uskontoon liittyvät asiat puheeksi huoltajien kanssa päivähoiton aloituskeskustelussa, vasu- ja LEOPS –keskusteluissa ja päivittäisissä kohtaamisissa
- kysy rohkeasti huoltajilta, miten perheessä toimitaan ja kerro itse, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan ja etsikää yhteinen tapa toimia
- kysy huoltajilta, mitä uskonnollisia tai kulttuurisia juhlia heillä vietetään
- kerro huoltajille, mitä uskontokasvatus varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetussuunnitelman mukaan varhaiskasvatuksessa tarkoittaa ja avaa katsomuskasvatuksen merkitystä ja toteutustapoja käytännön esimerkein

3 (4)

- ota toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioon oman ryhmän lasten/ perheiden eri uskontokuntien juhlat esimerkiksi aamupiiirissä (eri uskontojen ja kulttuurien juhlat vuoden aikana)
- kasvattajan rooli on tulkita ja laajentaa sanallisesti kulttuuritietoutta eri uskonnoista, vastata lapsen kysymyksiin tiedon, ei oman vakaumuksen mukaan (kasvattajan esille tuomien asioiden tulee perustua olemassa olevaan tietoon uskonnoista, joka on peräisin esim. Raamatusta, Koraanista tms., mutta sitä ei esitetä totuutena tai omaan uskomukseen perustuvana)
- lapsella on valinnan mahdollisuus: suodaan lapsen oman uskonnollisuuden esillä oleminen ja uskonnolliset leikit
- lapselle tarjotaan mahdollisuus hiljaisuuteen ja ihmettelyyn, kyselemiseen ja pohdintaan
- (arki) pyhäkoulut, eivät kuulu varhaiskasvatuksen toimintaan (on seurakunnan toimintaa)
- uskontokasvatus varhaiskasvatuksessa ei sisällä tunnustuksellisia elementtejä eikä uskonnon harjoittamista, mutta lapsen sallitaan toteuttaa perheen tapojen ja vakaumuksen mukaista toimintaa (lapsella on mahdollisuus esimerkiksi hiljentymällä omaan ruokarukoukseen), yhteinen ruokarukous ei kuulu varhaiskasvatukseen
- uskontokasvatus antaa lapselle mahdollisuuden tunnistaa kulttuurisia juuriaan

(Ks. Essi, Valkeala, Syrjälä: Uskontokasvatus ja kulttuurinen katsomuskasvatus varhaiskasvatuksessa)

Sopivia kysymyksiä vanhempien kanssa käytävään kasvatuskeskusteluun: (käytä tarvittaessa)

- 1. Mitä uskonnollisia tai kulttuurisia juhlia perheessänne vietetään?**
 - Vuoden aikana päiväkodissa vietetään mm. seuraavia kirkkovuoteen kuuluvia juhlia: mikkelinpäivä, pyhäinpäivä, jouluku, laskiainen, pääsiäinen... Miten teidän perheessänne näitä juhlia vietetään? Millainen sisältö niille annetaan?
 - Miten edellä mainittuja suomalaisen kulttuuriin ja kristinuskoon kuuluvia juhlia käsitellään toiseen uskontoon kuuluvassa tai uskonnottomassa perheessä?
- 2. Onko perheellänne muita keskeisiä juhlia tai juhlapäiviä (muut uskonnot/ kulttuurit)? Esimerkiksi:**
 - Miten muslimiperheessä vietetään ramadanin päättymisjuhlaa tai uhrijuhlaa?
 - Toivotteko teille tärkeiden uskonnollisten juhlien jotenkin näkyvän päivä-hoidossa? Oletteko valmiita auttamaan juhlien järjestämisessä?
 - Mitä eri kulttuuriin kuuluvia juhlia perheenne viettää ja mitä päivähoidossa voisi ottaa huomioon? (Esim. kiinalainen uusivuosi, Kosovon itsenäisyyspäivä...)
- 3. Onko lapsi kohdannut muita uskontoja tai kulttuureja aikaisemmin?**
 - Miten toivoisitte lapsenne tutustuvan lapsiryhmässä edustettuina olevien kulttuurien ja uskontojen tapoihin?

4 (4)

4. Miten lapsenne kanssa on puhuttu elämän peruskysymyksistä? (elämän tarkoitus, syntymä, kuolema, pelot, turvallisuus...)

- Millaisia kokemuksia näistä asioista lapsella on?
- Millaisia uskontoon liittyviä keskusteluja kodissanne on lapsen kanssa käyty?

5. Miten haluaisitte lapsenne tietävän omasta uskonnostaan/ katsomuksestaan?

- Miten toivotte muille lapsille kerrottavan perheenne katsomuksesta/uskonnosta?
- Mikäli ette halua lapsenne osallistuvan johonkin toimintaan/tilaisuuteen, miten toivotte että asia selitetään lapselle?

6. Mikä teille vanhemmille on uskontokasvatuksessa tärkeää?

- Miten toivotte, että lapsenne uskonnollista/ katsomuksellista kehitystä tuetaan?

Uskontokasvatuksen toteuttamisessa on tärkeintä avoin, kunnioittava ja kiinnostunut suhtautuminen eri uskontoihin ja uskontojen aihepiiriin.

Tiimin yhtenäinen toimintatapa syntyy keskustelujen kautta ja sen tulee näkyä päiväkodin toimintasuunnitelmassa.

Hyödynnä arjen tilanteet: spontaanit keskustelut lasten kanssa, lasten kysymykset ja ihmettely.

Mikäli huoltaja kokee perheen osallistumisen johonkin myös koko perheelle tarkoitettuun juhlaan vaikeana tai kielteisenä, voit tarjota heille mahdollisuutta osallistua siihen vieraana: vieras kunnioittaa läsnäolollaan toisen kulttuurin/uskonnon juhlaa, mutta ei osallistu esimerkiksi lauluihin/leikkeihin. Vieraana osallistumisessa ollaan oppimassa erilaisuudesta/omalle perheelle vieraasta asiasta, mikä ei tarkoita silti ulkopuolisena tarkkailijana olemista.

Suunnittele vaihtoehtoinen mielekäs toiminta lapsille, jotka eivät osallistu yhteiseen toimintaan, esimerkiksi seurakunnan järjestämiin hetkiin.

Uskontokasvatus, kulttuurinen katsomuskasvatus ja elämänkatsomustieto eivät tarkkarajaisesti erotu toisistaan vaan niillä on paljon yhteistä sisältöraajapintaa. Terminologia nousee esimerkiksi luonnon varjelemisen, maapallostamme kantamamme vastuun ja oman lähiympäristön perinteiden näkökulmasta.

LIITE 3

TIETO- JA VIESTINTÄTEKNIikka

VARHAISKASVATUKSESSA

- STRATEGIA 2016-2019

Sisällys

Johdanto.....	3
1. Tavoitteet.....	4
2. Tieto- ja viestintätekniikka kasvatusympäristössä.....	4
3. Teknisen oppimisympäristön nykytilanne ja tulevaisuuden tarve.....	5
4. Tekninen ja pedagoginen tuki.....	6
5. Johtopäätökset.....	6
Lähteet.....	7

Johdanto

Tieto - ja viestintätekniikka eli TVT tukee yksilöiden ja yhteisöjen vuorovaikutusta, tiedon eteenpäin välittämistä ja hyödyntämistä sekä palvelujen tarjoamista. Tämä näkyy myös varhaiskasvatuksessa, jossa tieto ja viestintä tekniikan käyttö lisääntyy ja laajenee jatkuvasti.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden elämässä, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. TVT-strategian tavoitteena Uudessakaupungissa on, että vuonna 2015 tieto- ja viestintätekniikka olisi yksi osa varhaiskasvatuksen arkea. Tämä edellyttää riittävää henkilöstön atk-valmiuksia sekä toimintaympäristön kehittämistä. Laitteistojen ja ohjelmistojen on oltava nykyaikaisia ja sekä henkilöstöä että asiakkaita on pystyttävä palvelemaan myös sähköisesti.

Tieto – ja viestintätekniikan tarkoitus on toimia oppimista tukevana välinenä. Jo valittaessa TVT välineitä ja ohjelmistoja on huomioitava pedagogiset toimintatavat, sisällöt sekä lapsen asema oppimistehtävissä.

1. Tavoitteet

Varhaiskasvatuksen TVT- taitojen opetuksessa pyritään vaikuttamaan lasten median käyttöön ja harjoitellaan TVT- taitoja, jotka ovat tämän päivän kansalaistaitoja. Tavoitteena varhaiskasvatuksessa on edistää lasten kykyä toimia vastuullisesti mediassa oma ja toisten hyvinvointi huomioon ottaen. Keskeinen tehtävä jo varhaiskasvatuksessa on että, lapsi harjoittelee kriittistä medialukutaitoa.

Esiopetuksen päättyessä lapselta ei edellytetä tietoteknisiä taitoja vaan tavoitteena on tietokoneen leikkisä käyttö yhdessä aikuisen kanssa ja sovittujen pelisääntöjen kanssa yksin. Tavoitteena on myös se että kaikilla lapsilla on mahdollisuus saada omiin tarpeisiin, ikään ja kehitystasoon soveltuvaa suunnitelmallista TVT- kasvatusta. Tieto- ja viestintätekniikan käyttö osana opettamista ja oppimista edellyttää kasvattajilta ja opettajilta uusien pedagogisten menetelmien ja oppijälähtöisten työtapojen käyttöönottoa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005) arvopohjan keskeisenä periaatteena on lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Varhaiskasvatuksen TVT- taitojen kehittäminen on tämän toiminnan yksi osa, joka tukee arvopohjan toteutumista: erityisesti halutaan korostaa, että toteutettavan toiminnan lähtökohdaksi tulee ottaa lapsen omat kokemukset ja että turvallisesta toimintaympäristöstä ja sisällöstä on huolehdittava.

2. Tieto- ja viestintätekniikka kasvatusympäristössä

Tieto- ja viestintätekniikkaa toteutetaan varhaiskasvatuksessa lähinnä mediakasvatuksen näkökulmasta. Mediakasvatus integroituu muuhun varhaiskasvatukseen syventäen ja rikastaen toimintaa. Sitä voidaan toteuttaa tavoitteellisesti erillisissä toimintatuokioissa tai arjen hoidon, opetuksen ja kasvatuksen lomassa. Toteutuksessa merkittäväksi tekijäksi nousee kasvattajan oma toiminta.

Varhaiskasvatuksessa kasvattajan työssä on tärkeää tiedostaa oma kasvattajan rooli, siihen liittyvät periaatteet ja toimimiselle asetettavat vaatimukset. Varhaiskasvattaja on jatkuvasti viestinnän keskiössä. Hän toimii vuorovaikutustilanteissa lasten ja aikuisten kanssa ja sitä kautta toimii viestinnän asiantuntijana. Hän käyttää kasvatustyössään apunaan median mahdollistamia välineitä kasvatuksessaan ja opetuksessaan. Kasvattajan oma kiinnostus, oman työn pohtiminen ja arviointi ovat edellytyksiä mediakasvattajan toiminnalle.

Varhaiskasvattaja

1. kehittää omia TVT-taitojaan
2. suhtautuu tutkivasti ja kriittisesti tieto- ja viestintätekniikkaan
3. antaa mallia tieto- ja viestintätekniikan käytöstä
4. on kiinnostunut lasten mediamailmasta
5. huolehtii lasten TVT-ympäristön turvallisuudesta
6. hyödyntää lasten mediakulttuuria ja mediakokemuksia
7. ottaa huomioon tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuudet kasvatuksen ja opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa erityisesti pedagogisten ratkaisujen kannalta
8. ottaa mediakasvatuksen osaksi kasvatuskumppanuutta
9. tuntee tekijänoikeudet ja noudattaa niitä

- 10.** tuntee lasta suojelevan lainsäädännön ja lapsen oikeuksien sopimuksen säädökset lasten oikeuksiksi.

Mediakasvatusympäristössä lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia tietotekniikan käyttöä. Tavoitteena on saada teknologia palvelemaan kasvatuksellisia ja opetuksellisia päämääriä. Lapset oppivat vertaisryhmässä toisiltaan ja siksi lasten käyttöön tarkoitetut tietokoneet on hyvä sijoittaa osaksi lapsiryhmän oppimisympäristöä. Tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen varhaiskasvatuksessa täydentää lasten kokemusmaailmaa.

- ❖ Ympäristön tulee tukea keskustelun ja vuorovaikutuksen mahdollisuutta.
- ❖ TVT-laitteet tulee sijoittaa yhteisiin tiloihin, jotta kasvattaja voi tukea ja seurata lasten mediankäyttöä aktiivisesti.
- ❖ Esityksiä pitää saada katsoa ja kuunnella rauhassa.
- ❖ TVT-laitteita tulee saada käyttää rauhallisessa ympäristössä.
- ❖ Ympäristössä tulee olla mediakasvatuksellisia virikkeitä myös lapsen omaehtoiseen käyttöön.
- ❖ Lapsella tulee olla oikeus tehdä valintoja ja olla käyttämättä mediaa.
- ❖ Esitysten julkaisemiseen liittyvät tekijänoikeudelliset asiat otetaan huomioon.

3. Teknisen oppimisympäristön nykytilanne ja tulevaisuuden tarve

Valtakunnallisissa tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön suunnitelmissa teknisen oppimisympäristön kehittäminen on määritelty keskeiseksi kehittämiskohteeksi. Päiväkodeilla tulee olla tasa-arvoiset mahdollisuudet hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa ja sähköisiä oppimateriaalia sekä muita e-aineistoja oppijoiden oppimisen tukena.

Tietotekniikkaa voidaan monin tavoin hyödyntää viestinnässä ja lasten toiminnan havainnoissa. Seinälehdet, viikkokirjeet, lehtiset ja vanhempainilloissa näytetyt kuvat tai videoinnit välittävät huoltajille kuvaa varhaiskasvatuksen toiminnasta. Henkilöstö voi hyödyntää dokumentoinnissa ja lasten oppimisprosessin havainnoinnissa digitaalisia kuvia ja videoita.

Päiväkodeissa on sekä hallinnon- että opetusverkon työasemia. Päiväkodin johtajilla ja erityisopettajilla on toimistokäytössä hallinnonverkossa henkilökohtaisella tunnuksella toimiva työasema ja oheistulostin. Henkilökunnan käytössä on hallinnonverkossa yhteiskäyttöisiä työasemia ja mobiililaitteet on käytössä koko päivähoidossa, joiden avulla lasten hoitopäivät kirjataan. Päiväkodit ovat hankkineet omalla rahoituksellaan jonkin verran AV-laitteita, kuten digikameroita ja cd-soittimia. Etenkin digi- ja videokameroille on nykyistä enemmän tarvetta lasten työskentelyn dokumentointiin sekä pedagogiseen käyttöön, ja niitä tarvitaan jokaiseen päiväkotiin vähintään yksi kamera lapsiryhmää kohden. Päiväkodeissa on myös diaprojektoreita ja televisioita vuorohoitoryhmissä sekä joitakin tietokoneita myös lasten käytössä. Tällä hetkellä käytössä olevat välineet ovat vanhoja ja niitä olisi syytä uudistaa.

Oppijoiden osaamisen vahvistaminen ja monipuolisten valmiuksien turvaaminen edellyttävät myös kasvattajilta ja opettajilta paitsi riittävää osaamista myös sitoutumista oman toiminnan kehittämiseen. Kasvatus- ja opetushenkilöstön osaamisen ja koulutustarjonnan kehittäminen on tärkeä. Henkilöstön osaaminen tulee olla ajan tasalla.

Kehittämissuunnitelmat:

- ❖ tabletit 3/ryhmä
- ❖ digikamerat joka ryhmään
- ❖ videokamerat joka päiväkotiin
- ❖ tietokoneet esiopetusryhmiin
- ❖ kosketustaulut
- ❖ digitaaliset valokuvakehykset
- ❖ Sähköisen tiedottamisen kehittäminen
- ❖ Pedagogiset ohjelmat

4. Tekninen ja pedagoginen tuki

Varhaiskasvatuksessa tarvitaan tukihenkilöille (varhaiskasvatuksen omia työntekijöitä) ja koko henkilöstölle monipuolista tieto- ja viestintätekniiikan opetuskäytön koulutusta, mm. verkko-oppimisolustan käytöstä, kosketustauluista, sosiaalisesta mediasta, tieto- ja viestintätekniiikan käytöstä sekä kuvien, äänen ja videoinnin käyttämisestä opetuksessa. Kehittämistyötä on tarkoitus tehdä yhteistyössä kaupungin tietohallinnon ja esim. Turun TOP-keskuksen kanssa.

Tieto- ja viestintätekniiikan tukihenkilöt olisivat tärkeitä, jotka opastaisivat päiväkodeissa muuta henkilökuntaa tieto- ja viestintätekniiikan käytössä. Tukihenkilöitä tulee kouluttaa ja koulutuksen tavoitteena on tukihenkilöiden osaamisen vahvistaminen tietotekniikan perustaitoihin. Tavoitteena on saada tieto- ja viestintätekniiikka osaltaan tukemaan mahdollisimman hyvin kunkin yksikön pedagogista toimintaa.

5. Johtopäätökset

Päiväkotien tehtävänä on varmistaa, että koko henkilöstön osaaminen on ajan tasalla. Sen lisäksi oppijat saavat monipuoliset TVT- taidot tulevaisuutta varten. Suunnitelman toteutus ja arviointi on jatkuvaa työtä, ei kertaluonteisesti suoritettava tehtävä. Oman toiminnan arviointi ja toimenpiteiden asettaminen toteutuvat luontevasti osana lukuvuosi- ja työsuunnittelua. Arviointi edellyttää yhteisöllistä keskustelua toimintakulttuuria ja työtapoihin liittyen. Johdon rooli on merkittävä kehittämistyön tukemisessa ja mahdollistamisessa.

Lähteet:

Opetusministeriö. 2008. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Painotalo Seiska: Iisalmi.

http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/90203_TVT-opetuskayton_suunnitelma_Vantaan_sivistystoimi.pdf

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

laatinut

Varhaiskasvatuksen työryhmä

veo

Anne Paalanen

alue-esimies

Tuula Stoor

vaka johtaja

Kirsi Häkkinen

Uusikaupunki 15.9.2015

LIITE 4

Uusikaupunki / Sivistyspalvelu/ Varhaiskasvatus

KIUSAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA

*Lapsella on oikeus suojaan fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa vastaan.
Kaikilla lapsilla on samat oikeudet ja he ovat samanarvoisia, eikä ketään saa syrjiä.
(YK:n lasten oikeuksien yleissopimus artikla 2, 19).*

Uudenkaupungin varhaiskasvatuksessa ei hyväksytä kiusaamista missään muodossa. Varhaiskasvatuksessa on käytössä Miniverso- sovittelumenetelmä. Jokainen varhaiskasvatuksen henkilöstöön kuuluva on velvollinen työssään puuttumaan lasten kiusaamistilanteisiin ja toimimaan tämän suunnitelman mukaisesti. Kun suunnitelmaa käytetään kaikissa kaupungin varhaiskasvatusyksiköissä, yksiköstä toiseen siirtyvä lapsi saa yksiköstä riippumatta samanlaisen kohtelun hoitopäivänsä / esiopetuspäivänsä aikana.

Kiusaaminen on toiseen kohdistuvaa toistuvaa ja tahallista fyysistä, psyykkistä tai sanallista toimintaa, joka aiheuttaa kohteena olevalle lapselle tai aikuiselle pahan mielen, pahan olon tai jopa kipua. Kiusaaminen voi olla suoraan kohdistuvaa esim. nimittely, haukkuminen, töniminen, lyöminen tai epäsuoraa kuten pahan puhuminen selän takana tai ryhmän ulkopuolelle jättäminen.

KIUSAAMISEN EHKÄISY

- tärkeää turvallisuus, aikuinen läsnä ja lasten saatavilla
- lasten kanssa yhteisesti sovitut säännöt
- aikuisten roolimalli
- opetetaan lapsille hyviä tapoja ja toisen ihmisen kunnioittamista
- positiivisen palautteen antaminen
- luodaan reilu ja leppoisa ilmapiiri

KIUSAAMISEEN PUUTTUMINEN

- käytetään Mini-Verso vertaissovittelua ristiriitatilanteissa
- kiusaamiseen puututaan välittömästi
- otetaan lapsen kertominen asiasta tosissaan

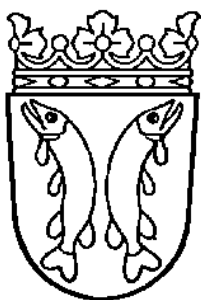
TÄMÄN SUUNNITELMAN ARVIOINTI

- kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma käydään läpi aina syksyisin ja tehdään tarvittavat muutokset
- uusia työntekijöitä perehdytetään kiusaamisen ehkäisyyn
- suunnitelma laitetaan tiimi-kirjaan ja siihen lisätään tiimin omat merkinnät
- kiusaamista kartoitetaan Pikku-Majakkaan kuuluvalla lapsen haastattelulla

HARJOITELLAAN TUNNETAITOJA LASTEN KANSSA ESIM. SEURAAVILLA MENETELMILLÄ

- Askeleittain
- Tunnemuksu
- Draama
- Papilio-ohjelma

LIITE 5

UUDENKAUPUNGIN KAUPUNKI

_____ päiväkot

On osallistunut Uudenkaupungin kaupungin järjestämään
esiopetukseen _____

Uudessakaupungissa _____

Esiopettaja

Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman
perusteiden mukainen todistus.

LIITE 6

Esiopetuksen ja perusopetuksen koulukuljetusopas

1. Lainsäädäntö

Perusopetuslaki

6 § Oppilaan koulupaikan määräytyminen

Opetus tulee kunnassa järjestää siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämipaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. Esiopetusta järjestettäessä tulee lisäksi ottaa huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää päivähoitopalveluita.

Kunta osoittaa oppivelvolliselle ja muulle tässä laissa tarkoitettua opetusta saavalle 1 momentin mukaisen lähikoulun tai muun soveltuvan paikan, jossa tämän lain 4 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti annetaan opetusta sellaisella oppilaan omalla kielellä, jolla kunta on velvollinen opetusta järjestämään.

Esiopetusta saavalle oppilaalle voidaan opetuksen järjestämipaikaksi osoittaa myös vastaavat edellytykset täyttävä 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu päivähoitopaikka tai muu soveltuva esiopetuksen järjestämipaikka. Kunta voi perustellusta opetuksen järjestämiseen liittyvästä syystä opetuskieltä muuttamatta vaihtaa opetuksen järjestämipaikkaa.

32 § Koulumatkat

Jos perusopetusta tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen. Jos esiopetusta saavan oppilaan matka kotoa esiopetukseen tai lasten päivähoidosta annetussa laissa tarkoitettua päivähoidosta esiopetukseen on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on vastaavasti oikeus maksuttomaan kuljetukseen kotoa suoraan esiopetukseen tai päivähoidosta esiopetukseen ja esiopetuksesta kotiin tai päivähoitoon.

Perusopetusta, lisäopetusta tai esiopetusta saavalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen myös silloin, kun edellä tarkoitettu matka oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus.

Edellä 1 momentin mukaisesti järjestettävä oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas lukuvuoden alkaessa on täyttänyt 13 vuotta, saa koulumatka kestää enintään 3 tuntia.

Jos oppilas otetaan muuhun kuin 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kouluun tai opetuksen järjestämipaikkaan, oppilaaksi ottamisen edellytykseksi voidaan asettaa, että huoltaja vastaa oppilaan kuljettamisesta tai saattamisesta

aiheutuvista kustannuksista. Kuljetusta odottavalle oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus ohjattuun toimintaan.

Muiden lakien ja asetusten turvallisuusmääräyksiä

Liikenne- ja viestintäministeriön asetus koulu- ja päivähoitokuljetusten kuormauksesta ja turvallisuusjärjestelyistä(553/2006) on tullut voimaan vuonna 2006. Asetus koskee koulun säännölliseen toimintaan kuuluvia matkoja, jotka ovat kunnan tai vastaavan tahon järjestämää tilausliikennettä. Koululaisten käyttämä normaali reittiliikenne ei kuulu asetuksen soveltamisalaan. Myös koulumatkoilla ja koulukuljetuksissa on tärkeä muistaa, että kaikkien tienkäyttäjien on otettava huomioon yleinen tieliikennettä koskeva lainsäädäntö.

Turvavyötä on tieliikennelain mukaan käytettävä kaikkien istuessaan sellaisella paikalla mihin se on asennettu. Oppilaita kuljettavan kouluauton (tilausliikenne, taksi, pienoislinja-autot) kuljettajan on myös käytettävä turvavyötä.

Autossa voidaan kuljettaa kuljettajan lisäksi enintään rekisteriotteeseen merkityn määrä istumapaikkaluvun mukainen määrä matkustajia. Jos auto on koulukuljetuskäyttöön hyväksytyillä lisäturvavöillä, matkustajien määrä yhdellä istuimella tai istuinrivillä saa olla enintään seuraava:

Istumapaikkojen määrä	matkustajien määrä
1	2
2	3
3	5
4	6

Vierekkäisillä istumapaikoilla ei kuitenkaan saa olla useampia kuin kolme matkustajaa. Kuljettajalle ja kahdeksalle matkustajalle rekisteröidyssä henkilöautossa saa kullakin vähintään 70 senttimetrin levyisellä istumapaikalla, kuljettajan viereistä paikkaa lukuun ottamatta, kuljettaa kahta siihen sopivaa matkustajaa. Siten 1+8 hengen autossa saa kuljettaa 13 oppilasta sillä edellytyksellä, että kaikki oppilaat ovat lukuvuoden alkaessa alle 13-vuotiaita, muutoin saa kuljettaa 12 oppilasta (koulukuljetusasetus 2 §).

Linja-autoissa ei saa 1.8.2007 alkaen koulukuljetuksissa olla ylikuormaa lainkaan (koulukuljetusasetus 3 §). Linjaliikenteessä rekisteriin merkitty matkustajamäärä saadaan tilapäisesti ylittää 30 prosenttia (asetus ajoneuvojen käytöstä tiellä 38 §). Laki alkolukon käytöstä koulu- ja päivähoitokuljetuksissa (10.12.2010/1110) määrää alkolukon käytön pakolliseksi tilausajoina suoritettavissa koulu- ja päivähoitokuljetuksissa 1.8.2011 alkaen.

Koulukuljetusauto on merkittävä edessä ja takana olevalla koulukyytikilvellä. Kilven saa korvata takseissa valaistulla koulukuljetusta ilmaisevalla kuvalla, joka on vähintään taksivalaisimen kokoinen.

2. Kuljetusten myöntämisen perusteet

Varsinaisella koulumatkalla tarkoitetaan oppilaan päivittäistä kodin ja kunnan osoittaman ensisijaisen koulun / esiopetuspaikan (= lähikoulu) välistä matkaa, jonka hän kulkee kouluun / esiopetukseen ja sieltä palatessaan.

Koulukuljetuksella tarkoitetaan oppilaalle maksutonta kuljetusta kodin ja koulun / esiopetuspaikan välillä, jonka opetuksesta vastaava järjestää halvinta tarkoituksenmukaista kulkuneuvoa käyttäen. Maksuton koulukuljetus koskee esiopetusta, perusopetusta tai lisäopetusta saavaa oppilasta.

Uudenkaupungin kaupungin koulukuljetusten myöntämisessä ja järjestämisessä noudatetaan perusopetuslain 32 §:ssä määriteltyjä perusteita. Perusopetuslain lisäksi koulukuljetusten myöntämisessä noudatetaan näitä Uudenkaupungin kaupungin hyväksymiä tarkentavia perusteita.

Perusteiden täyttyessä Uudenkaupungin kaupunki on velvollinen järjestämään uusikaupunkilaiselle oppilaalle maksuttoman koulukuljetuksen tai avustamaan oppilaan kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvia kustannuksia. Uudenkaupungin kaupunki maksaa kuljetusavustuksia vain poikkeus-tapauksissa erillisillä päätöksillä.

Oppilaalla ei ole oikeutta koulukuljetusetuuteen, jos hänet otetaan muuhun kuin kaupungin osoittamaan lähikouluun tai esiopetuspaikkaan (POL 6 § 2 mom.), tällöin oppilaaksi ottamisen edellytykseksi voidaan asettaa, että huoltaja vastaa oppilaan kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista (POL 32 § 3 mom.) Oppilaan huoltaja voi myös järjestää kuljetuksen kouluun / esiopetukseen omalla tai tilaamallaan kulkuneuvolla, jolloin hän vastaa siitä aiheutuvista kustannuksista ja järjestelyistä kokonaisuudessaan.

Ensisijainen koulu eli ns. lähikoulu

Kuljetusetuuden edellytyksenä on, että oppilas käy Uudenkaupungin kaupungin osoittamaa ensisijaista koulua / esiopetuspaikkaa. Muihin kuin Uudenkaupungin kaupungin osoittamiin kouluihin / esiopetuspaikkoihin kuljetuksia ei järjestetä, eikä korvata.

Koulumatkan pituus

Perusopetuslaissa määritellään koulumatkan pituudesta seuraavasti: ”jos perusopetusta, esiopetusta tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on oikeus maksuttomaan koulukuljetukseen”.

Uudenkaupungin kaupungin kasvatus- ja opetuslautakunnan määrittelemissä perusteissa esi- ja perusopetuksessa oppilaalle myönnetään koulukuljetus kaupungin osoittamaan ensisijaiseen esiopetus tai perusopetuspaikkaan, kun koulumatkan pituus on:

- esiopetuksessa ja perusopetuksen 1. – 2. luokan oppilaalla yli 3 kilometriä
- perusopetuksen 3. – 9. luokan oppilaalla yli 5 kilometriä

Koulumatka mitataan lapsen väestörekisterin mukaisesta pysyvästä kotiosoitteesta, kotiportilta koulun portille lyhintä reittiä käyttäen. Tällöin kävely- ja pyörätiet otetaan huomioon ensisijaisina kulkuväylinä. Mittauksessa huomioidaan lisäksi, ovatko ne käytettävissä myös talviaikaan. Kunnan velvollisuus ei ole järjestää kuljetusta koko matkalle.

Koulumatkan vaarallisuus

Jos oppilaan koulumatka, hänelle osoitettuun esi- tai perusopetuspaikkaan, tai osa siitä todetaan vaaralliseksi, kaupunki järjestää koulukuljetuksen koulumatkalle tai sen vaaralliseksi katsotulle osuudelle.

Lausunto koulutien vaarallisuudesta pyydetään poliisiviranomaiselta. Varhaiskasvatuksen johtaja / rehtori tekee päätöksen koulukuljetuksen myöntämisestä poliisiviranomaisen lausunnon perusteella.

Petoeläinhavaintojen vuoksi anottavia kuljetuksia tai siihen liittyviä, nykyistä kuljetusreittiä koskevia muutoksia on mahdollisuus hakea. Hakemuksen pohjalta tilanne arvioidaan oppilaskohtaisesti. Hakemuksen käsittelyn pyydetään lausunto myös riistanhoitoyhdistykseltä.

Koulumatkaan käytettävä aika

Perusopetuslain § 32 mukaan oppilaan päivittäinen koulumatka saa odotuksineen kestää enintään:

- kaksi ja puoli tuntia oppilaan ollessa alle 13-vuotias lukuvuoden alkaessa
- kolme tuntia oppilaan ollessa yli 13-vuotias lukuvuoden alkaessa.

3. Esiopetus- ja koululaiskuljetuksen hakeminen

Koulumatkaetuus myönnetään ilman hakemusta ensisijaiseen Uudenkaupungin kaupungin osoittamaan kouluun, mikäli perusteissa määritellyt kilometrirajat täyttyvät. Esiopetusoppilaille kuitenkin haetaan kuljetusetuutta erillisellä hakemuksella esiopetukseen ilmoittautumisen yhteydessä.

Yksittäistä oppilasta koskevaa koulumatkaetuutta tai sen muutosta tulee huoltajan hakea erillisellä hakemuksella. Tämä tarkoittaa sitä, että hakemus tulee perustella koulumatkan rasittavuuden tai vaativuuden, tien vaarallisuuden tai koulumatkaan käytettävän ajan perusteella.

Määritellyn kilometrirajan alittuessa oppilas voi olla oikeutettu koulumatkaetuuteen myös asiantuntijalausunnon perusteella. Asiantuntijalausunto on aina liitettävä hakemukseen. Lausunnossa tulee todeta yksilöity tarve ja perusteet kuljetukselle. Hakemuksesta tulee ilmetä myös ajanjakso, jona kuljetus on välttämätön sekä esitys kuljetusmuodosta (esim. tarvitsee taksikuljetuksen liikuntarajoitteen takia). Lausunto ei velvoita kuntaa kuljetuksen järjestämiseen, mutta sitä käytetään asiantuntija-apuna päätöksenteossa.

Koulumatkan järjestämistä tai koulumatkakulujen korvausta haetaan ja päätös tehdään jokaiselle lukuvuodelle erikseen, mikäli koulumatka on esikoulun ja 1.-2. luokan oppilaalla alle 3 kilometriä ja ylemmän vuosiluokan oppilaalla alle 5 km. Myös asiantuntijalausunnot on toimitettava joka lukuvuosi hakemuksen mukana uudelleen, elleivät ne ole luonteeltaan pysyväislaatuksia. Tällaisissa tapauksissa asia sovitaan lapsen huoltajan kanssa erikseen. Erikoistapauksissa, kuten terveydellisten syiden perusteella tapahtuvissa kuljetuksissa, voidaan kuljetus järjestää tai korvata lyhyemmäksi ajaksi.

Oppilaalle tehty erityisen tuen päätös ei automaattisesti oikeuta koulukuljetusetuuteen.

Harkinnanvarainen koulukuljetus voidaan myöntää korkeintaan lukuvuodeksi kerrallaan. Kuljetus voidaan järjestää myös osalle vuotta (esim. talvikoulu-kausiksi ajalle 1.11.–31.3.).

Kuljetuspäätöksen tekee varhaiskasvatuksen johtaja / rehtori opetus- ja kasvatustalouden päättämien periaatteiden mukaisesti.

4. Esiopetuksen ja perusopetuksen koulukuljetusten järjestäminen

Kuljetukset pyritään järjestämään ensisijaisesti julkisella liikenteellä. Mikäli koulukuljetusta ei pystytä järjestämään julkisen liikenteen avulla, se järjestetään mm. tilauslinja-autoilla tai taksilla.

Kuljetusta ei välttämättä järjestetä oppilaan koko koulumatkalle, vaan oppilaan tulee varautua siihen, että hän kulkee osan koulumatkasta omatoimisesti. Kuljetuksen myöntämisen perusteena oleva kilometriraja on pisin mahdollinen omavastuumatka oppilaan omatoimiselle kulkemiselle. Oppilaan koulukuljetukseen ja omatoimiseen kävelyyn kuluva yhtenäinen odotusaikoinen ei kuitenkaan saa ylittää perusopetuslain mukaisia päivittäisiä koulumatkaan kuluvia aikoja. **"Kotiportailta" haetaan vain poikkeustapauksissa ja erikseen perustellusta syystä (esim. liikuntaeste).**

Alla olevassa Kuntaliiton tekemässä taulukossa on esitetty keskimääräisiä kävelyaikoja ikäluokittain.

ikä vuosina	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
kävelyaika min/km	16 min	15 min	14 min	13 min	12,5 min	12 min	11,8 min	11,6 min	11,4 min	11,2 min	11 min	10,8 min

Kuljetusten odotusajat

Oppilaalle saattaa koulukuljetusautojen reiteistä ja aikatauluista johtuen kertyä odotusaikaa aamulla ennen koulun / esiopetuksen alkamista sekä iltapäivällä koulun päättymisen jälkeen. Koulupäivän jälkeen kuljetusta odottavalle oppilaalle tulee järjestää mahdollisuus valvottuun toimintaan tai tarjota tila esim. läksyjen tekemiseen. Päivittäiset odotusajat pyritään kuitenkin pitämään mahdollisimman lyhyinä, kuitenkin hyödyntäen yhteisiä kuljetusjärjestelyjä.

Lukujärjestyksistä poikkeavat kuljetukset

Koulukuljetusoppilas on oikeutettu koulukuljetukseen myös ennen tai jälkeen hänelle annetun tukiopeetuksen. Jälki-istuntoon määrätyle oppilaalle rehtori katsoo kuljetusjärjestelyt niin, että oppilaan on mahdollista kulkea kotimatka myöhemmin lähtevällä aikataulun mukaisella vuorolla tai kuljetuksella tai muulla järjestetyllä tavalla. Koulujen kerhoista ei järjestetä erillisiä kuljetuksia.

Kuljetuksesta maksettava saattokorvaus

Uudenkaupungin kaupunki voi suorittaa huoltajalle saattokorvausta oppilaan kuljettamisesta aiheutuneista kustannuksista. Oikeutta saada saattokorvaus oppilaan kuljetuskustannuksiin tulee hakea rehtorilta ennen kuljetuksen aloittamista. Saattokorvauksen myöntämisen edellytyksenä on, että Uudenkaupungin kaupunki ei ole järjestänyt kuljetusta muulla tavoin. Saattokorvaus on varta vasten tehdystä saatosta kunnallisen yleisen

virkaehtosopimuksen mukainen kilometrikorvaus koti-koulu-koti ja työ- tai muun asiointimatkan yhteydessä tehdystä saatosta Kelan matkamääräysten mukainen km-korvaus koti-koulu-koulu-koti. Korvaus maksetaan jälkikäteen laskua vastaan.

Koulukuljetus maksusitoumuksen perusteella

Haja-asutusalueella, missä ei ole tarjolla joukkoliikennepalveluja, voidaan myöntää taksien kuljetusreitille oikeus koulukuljetukseen ns. maksusitoumuksella, mikäli koulukuljetuksia suorittavassa autossa on tilaa. Kouluauton reittiä ei maksusitoumuksen vuoksi muuteta. Maksusitoumusta voidaan hakea koko lukukaudeksi tai talvikaudelle.

Kun asiasta on neuvoteltu liikennöitsijän kanssa, luvan koulukuljetusoikeudesta antaa liikennöitsijä. Kuljetus maksusitoumuksella on aina tilapäinen, eikä luo pysyvää kuljetusoikeutta.

5. Säännöt ja ohjeet koulukuljetuksissa

Koulun säännöt ovat voimassa myös koulumatkan aikana. Koulukuljetusautossa ei saa liikkua kuljetuksen aikana ja turvavyöt on pidettävä kiinni koko ajomatkan ajan. Koulukuljetusauton kuljettaja saa ja hänen pitää puuttua kuljetuksen aikana ilmeneviin häiriötilanteisiin. Liikenneturvallisuus on kuljetuksen aikana tärkeää.

Liikennöitsijöiden/autoilijoiden vastuu kattaa matkan autoon noususta kotipysäkillä tai noutopisteestä koulun pysäkille jättämiseen ja toisin päin.

Koulukuljetusauton kyytiin saa ottaa vain sellaisia urheiluvälineitä tai muita ylimääräisiä tavaroita, joita lukujärjestyksen mukaan tarvitaan esimerkiksi liikuntatunneilla tai joiden tuomisesta on muuten erikseen sovittu koulun kanssa.

Koulukuljetusauton kyytiin saavat nousta vain ne oppilaat, joille on myönnetty siihen lupa koululta. Koulukuljetusautoon ei saa ottaa kavereita mukaan.

Alla on lueteltu periaatteita ja ohjeita, joiden mukaan koulukuljetuksien aikana on toimittava. Periaatteita noudattamalla koulukuljetukset sujuvat joustavasti ja turvallisesti.

- Koulun järjestyssäännöt ovat voimassa myös koulumatkan aikana.
- Liikenneturvallisuus on kuljetuksen aikana tärkeintä. Autossa ei saa liikkua paikasta toiseen kuljetuksen aikana ja oppilaan on ehdottomasti pidettävä turvavyö kiinni määräysten mukaisesti.
- Auton kuljettaja saa puuttua kuljetuksen aikana tapahtuvaan häiriköintiin tilanteen vaatimalla tavalla.
- Huoltajan tulee ilmoittaa, jos oppilas jostakin syystä ei tarvitse koulukyytiä, koulu antaa ohjeet peruutusten tekemisestä.

- Auton kyytiin saa ottaa sukset, muttei isoja urheiluvarusteita, kookkaita soittimia tai ylimääräisiä muita tavaroita vaan näiden toimittamisesta kouluun on huoltajan huolehdittava sovitus koulun kanssa. Sukset, pelimailat ja luistimet on kuljetuksen ajaksi oltava pakattuna suljettuun pussiin tai kassiin. Urheiluvarusteiden kuljetusta pienissä takseissa emme kuitenkaan aina voi taata niiden tilanahtauden vuoksi. Näissä tapauksissa kuljetuksen harkitsee liikennöitsijän kuljettaja.
- Pysäkillä on oltava ajoissa. Auto ei odota.
- Auto ei odota oppilasta, jos hän lähtee hakemaan esim. unohtunutta tavaraa kotoa.
- Myöhästynyttä oppilasta ei kuljeteta erikseen.
- Oppilaan on oltava odottamassa 5 min. ennen sovittua aikaa sovittulla pysäkillä.
- Linja-autoa käytettäessä on annettava selvä ja reipas pysähtymismerkki. Hämärän ja pimeän aikana heijastin auttaa ratkaisevasti näkymistä.
- Maksu suoritetaan linja-autossa kortilla, jonka tulee olla ehjä ja oikealle välimatkalle annettu. Jos kuljettaja huomauttaa virheellisestä kortista, on oppilaan välittömästi koululla ilmoitettava asia koulusihteerille tai koulun rehtorille.

Aikataulut

Koulukuljetusautoissa on aikatauluina toimiva matkustajaluettelo, jota päivitetään säännöllisesti. Oppilaan on oltava viisi minuuttia ennen sovittua aikaa odottamassa sovituksessa paikassa, eikä jossain sen läheisyydessä. Koulukuljetuksen ei tarvitse odottaa oppilasta. Oppilasta ei myöskään tarvitse palata uudelleen hakemaan, mikäli tämä ei ole sovittuna aikana sovittulla paikalla. Huoltajan tulee ilmoittaa liikennöitsijälle vähintään tuntia aikaisemmin, kun oppilas ei tarvitse koulukyytiä tai kun peruutustarve on tiedossa. **Perumatta jätetyn tai aiheettoman kuljetuksen todelliset kustannukset voidaan periä huoltajalta.**

Aamuisin koulukuljetusauto voi saapua hieman ilmoitettua aikaa myöhemmin. Koulukuljetusauto ei kuitenkaan saa ohittaa hakupaikkaa ennen sovittua aikaa, elleivät kaikki ajolistojen mukaan hakupaikasta kyytiin nousevat oppilaat ole mukana. Iltapäivisin koulukuljetusoppilaat haetaan kouluilta suunnitellun ajoreitin mukaisesti.

6. Toiminta poikkeustilanteissa

Oppilaan koulumatka on reitti suorinta tietä kotoa kouluun / esiopetuspaikkaan ja takaisin. Koulumatkaksi ei katsota oppilaan poikkeamista koulureitiltä tai jos hän ei käytä hänelle osoitettua koulukuljetusta. Esimerkiksi oppilas menee koulusta suoraan kaverin luokse tai huoltaja hakee hänet koululta.

Koulukuljetusauto ei saavu pysäkillä

Ajokelin ollessa erityisen huono tai muista erityisistä syistä voi joskus käydä niin, että auto ei pääse kulkemaan aikataulun mukaisesti.

Liikennöitsijä on tällöin velvollinen järjestämään korvaavan kuljetuksen mahdollisuuksien mukaan. Oppilaan ei pidä kuitenkaan odottaa kuljetusta pysäkillä loputtomiin (=yli 30 minuuttia), vaan on parasta, että hän menee takaisin kotiinsa tai hakeutuu huoltajiensa avustamana kouluun.

Kuljetuksen laatuun ei olla tyytyväisiä

Mikäli kuljetusoppilas ja hänen huoltajansa eivät ole tyytyväisiä kuljetuksen laatuun, tulee huoltajan ottaa yhteyttä koululle/esiopetuspaikkaan. Koulu / esiopetuspaikka selvittää ongelmatilanteet ja ne kirjataan ylös rehtorin/päiväkodin johtajan kanssa. Kuljetusyrittäjään otetaan yhteyttä tilanteiden selvittämiseksi ja palvelun parantamiseksi.

Erimielisyydet liikennöitsijän kanssa

Pääsääntöisesti liikennöitsijä yhdessä varhaiskasvatuksen johtajan / rehtorin kanssa osoittaa oppilaalle kuljetuksen nouto-/jättöpysäkin paikan, joka voi olla linja-autopysäkki, liittymä tai muu liikenteellisesti turvallinen paikka. Jos oppilaan huoltajalla ja liikennöitsijällä on erimielisyyttä pysäkin paikasta, päättää rehtori lopullisen paikan.

Onnettomuudet

Kunta vastaa oppilaille koulussa tai koulumatkalla tapahtuvista tapaturmista. Vastuu koskee varsinaista kouluaikaa ja koulumatkaa sekä koulun järjestämiä opinto- ym. retkiä. Kunta korvaa tapaturman aiheuttamat hoitokulut. Liikennevahingoissa, joissa toisena osapuolena on moottoriajoneuvo, hoitokulut tulee ohjata ensisijaisesti lakisääteisen liikennevakuutuksen korvattaviksi. Esinevahinkoja ei pääsääntöisesti korvata. Mikäli sattuu vakava liikenneonnettomuus, jossa tapahtuu henkilövahinkoja, vastaa poliisi tilanteen hallinnasta ja tiedottamisesta. Jos sattuu vakavuusasteeltaan lievempi onnettomuus, on päiväkotikoulu velvollinen tiedottamaan oppilaiden huoltajille tapahtuneesta.

Poikkeukselliset sääolosuhteet

Poikkeuksellisten sääolosuhteiden (esim. kova pakkanen) vuoksi ei järjestetä erillisiä kuljetuksia. Kuljetusoppilaat kuljetetaan kuitenkin tavalliseen tapaan. Lapsilta edellytetään sään mukaista pukeutumista.

Vahinko- tai ilkivaltatapaus

Mikäli oppilas aiheuttaa koulukuljetusautolle vahinkoa ja/tai ilkivaltaa, on hän velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon. Tällöin oppilaan huoltaja ja liikennöitsijä sopivat keskenään vahinkojen korvaamisesta. Uudenkaupungin kaupunki ei korvaa oppilaiden koulukuljetusautoille aiheuttamia vahinkoja.

7. Liikennekasvatus ja turvallisuus

Yleistä

Uudenkaupungin kaupunki pyrkii jatkuvasti omalta osaltaan parantamaan koulumatkojen turvallisuutta.

Päävastuu liikennekasvatuksessa on kuitenkin huoltajilla, jotka ovat velvollisia opastamaan lapsiaan liikkumaan turvallisesti liikenteessä. Huoltajien toivotaan huolehtivan siitä, että erityisesti koulunsa aloittaville, mutta myös vanhemmille oppilaille opetetaan hyvin koulureitti, aikataulut ja liikenteessä kulkeminen. Vanhempien on neuvottava ja opastettava ja tarpeen mukaan kuljettava mukana sekä saatettava lasta, kunnes hän oppii itse kulkemaan ja huomioimaan liikennettä. Huoltajat vastaavat koulukuljetuksessa olevien lasten turvallisesta pääsystä kotoa autoon ja autosta kotiin.

Vanhempien tulee arvioida, onko heidän lapsensa riittävän kypsä kulkemaan koulumatkan tai osan koulumatkasta pyörällä. Suositus on, että esi- ja 1.-2 luokan oppilaat eivät kulkisi kouluun pyörällä. Pyöräilykypärää tulee lain mukaan käyttää aina pyöräillessä. Lisäksi tulee huolehtia heijastimen käytöstä pimeään vuodenaikaan. Koulun vastuulla oppilas on noustuaan autosta kouluun ja koulun päättymisestä autoon nousuun.

Päiväkodit/koulut tiedottavat poikkeustapauksista edelleen liikennöitsijöille ja koteihin.

Laki järjestyksenpitämisestä joukkoliikenteessä oikeuttaa kuljettajan poistamaan häiriötä aiheuttavan matkustajan, joka kielloista huolimatta jatkaa häiriön aiheuttamista. Matkustajaa ei saa kuitenkaan poistaa, jos siitä aiheutuisi vaaraa hänen terveydelleen.

Oppilas voi vaikuttaa omaan turvallisuuteensa myös koulukuljetuksen ja julkisen liikenteen käyttäjänä. Kuljettajalle on taattava työrauha, jotta hän voi keskittyä ajamiseen. Oppilaat eivät saa myöskään häiritä muita matkustajia.

Kunta on vakuuttanut kaikki oppilaat esiopetuksessa/koulussa tai koulumatkalla tapahtuvan tapaturman varalta. Vakuutus koskee varsinaista esiopetus-/kouluaikaa ja koulumatkaa sekä koulun järjestämiä opinto- ym. retkiä. Vakuutus korvaa tapaturman aiheuttamat hoitokulut. Esinevahinkoja ei korvata. Iästä huolimatta vahingontekijä tai hänen huoltajansa joutuu korvaamaan aiheuttamansa vahingon.

Päiväkodin/koulun piha-alueen liikenne järjestetään siten, että se ei vaaranna oppilasturvallisuutta. Päiväkodit ja koulut osoittavat piha-alueiden tuntumasta vanhemmille turvallisen oppilaiden jättö- ja noutopaikan. Liikennöitsijöiden/autoilijoiden vastuu kattaa matkan autoon noususta kotipysäkiltä tai noutopisteestä päiväkodin/koulun pysäkille jättämiseen ja toisin päin.

8. Ohjeita esiopetusyksiköille ja kouluille

Tiedottaminen huoltajille

Päiväkodin/koulun vastuulla on tiedottaa koulukuljetusjärjestelyistä huoltajille.

Muutoksista ilmoittaminen

Muutokset koululaiskuljetusten aikatauluihin (esim. jakson vaihtumisten yhteydessä, kokeilujaksot, lukujärjestyksiin tulevat muutokset) on toimitettava koulun kansliaan viimeistään **kaksi viikkoa** ennen muutoksien voimaan astumista. Muuttuvat tiedot tulee päivittää myös Primus-ohjelmaan.

Tapaturmien vuoksi tarvittavan koulukuljetuksen järjestämiseen varataan kolme arkipäivää siitä päivästä lukien, kun lääkärintodistus on saapunut rehtorille. Kuljetus pyritään aloittamaan aina maanantaiaamusta, jotta kuljetusmuutokset ehditään tiedottamaan kouluille, kuljettajille ja tarvittaessa muiden kuljetusoppilaiden huoltajille.

Kaikista kuljetustilauksista ja -muutoksista ilmoitetaan aina sähköpostitse.

Koulun omasta toiminnasta aiheutuvat lyhytkestoiset kuljetusmuutokset tulee koulun aina huolehtia ja järjestellä itse. Myös kuljetuskustannukset maksetaan koulun omista määrärahoista.

Koulu/esiopetuspaikka huolehtii seuraavista koulukuljetuksista koskevista asioista

- Koulun rehtori/päiväkodin johtaja huolehtii, että liikennöitsijä saa kuljetusoppilaiden kuljetusaikataulut ym. tarvittavat tiedot ajoissa
- Työjärjestysten suunnittelussa huomioidaan kuljetusjärjestelyjen kustannustehokkuus siten, että aina ensisijaisesti käytetään joukkoliikennettä
- Oppilaat aikataulutetaan koulujen lukujärjestysten mukaisesti koulukuljetusten reiteille. Työjärjestysten tulisi olla pysyviä.
- Koulun rehtori huolehtii siitä, että oppilaiden tiedot ovat Primus-ohjelmassa ajan tasalla (esim. osoite, koulu, työjärjestys sekä kaikki muut tiedot, joilla on vaikutusta koulukuljetuksen järjestämiseen)
- Erityistä huolenpitoa vaativilla oppilailla (esim. kehitysvammainen oppilas, erityisoppilas) on tarpeen vaatiessa koulunkäynnin ohjaaja autossa tai vastaanottamassa koulukuljetuksesta tai saattamassa koulukuljetukseen
- Koulu/esiopetuspaikka järjestää kuljetusoppilaiden valvonnan ja tilan kuljetusten odotusajaksi
- Jokaisella koululla on kuljetuksista vastaava
- Tiedottaa oman koulunsa/esiopetuspaikkansa koulukuljetuksia hoitavan henkilön ajantasaiset yhteystiedot liikennöitsijälle ja huoltajille

- Kuljetuksiin liittyvät reklamaatiot tehdään aina kirjallisesti. Reklamaatioon kirjataan tapahtuma aika ja paikka kellonajan tarkkuudella sekä tieto siitä, kenen kuljetusta ko. reklamaatio koskee
- Järjestää poikkeavista työjärjestyksistä aiheutuvat kuljetusmuutokset (kuljetusten peruutukset sekä uudet kuljetusjärjestelyt)
- Tiedottaa koulukuljetusjärjestelyistä huoltajille
- Tilaa tapaturmien tai sairauden perusteella järjestettävät koulukuljetukset
- Tilaa älykortit tms. kouluille Matkahuollosta tms. ja huolehtia korttien palautuksista, lisätilauksista jne.

9. Ohjeita kuljetusoppilaiden huoltajille

Huoltajan tehtävänä on huolehtia, että

- Oppilas on ajoissa hakupaikalla
- Oppilas on pukeutunut sään mukaisesti
- Oppilas käyttää pimeällä heijastinta (myös kaupunki- ja taajama-alueella)
- Oppilas ottaa kyytiin vain sellaisia urheiluvälineitä ja muita ylimääräisiä tavaroita, joita tarvitaan työjärjestyksen mukaisesti esim. liikuntatunneilla ja joiden tuomisesta on muuten erikseen sovittu koulun kanssa. Huoltajan tehtävä on myös huolehtia siitä, että urheiluvälineet ja muut ylimääräiset tavarat on pakattu asianmukaisesti.

Huoltajat opastavat lastaan asianmukaiseen käyttäytymiseen ja turvallisuuteen koulumatkojen aikana sekä kertovat tarvittaessa kuljettajalle lapsen sairauksista ja mahdollisesta lääkityksestä (esim. diabetes, epilepsia).

Huoltajat selvittävät linja-autojen aikataulut ja harjoittelevat linja-autolla kulkemista. Aikatauluja saa koululta/päiväkodista (tilausliikenne), Internetistä osoitteesta www.matkahuolto.fi ja liikennöitsijöiden kotisivuilta.

Huoltajat ilmoittavat oppilaan sairaudesta tai muusta syystä johtuvista kuljetusmuutoksista välittömästi suoraan liikennöitsijälle. Mikäli huoltaja laiminlyö kuljetusmuutoksesta ilmoittamisen, voidaan häntä laskuttaa aiheettomasta ajosta.

Huoltaja ei voi tilata koulukuljetusta eikä tehdä muutoksia kuljetusreittiin.

10. Ohjeita liikennöitsijälle ja kuljettajalle

- Lapsi tulee kohdella tasavertaisina asiakkaina ja tulevana aikuisina
- Hyvästä fyysisestä ja henkisestä ajokunnosta tulee huolehtia, sillä vaativa ja riskialtis kuljetustehtävä edellyttää niitä
- Lukuvuoden alussa esittäydytään uusille kuljetusoppilaille

- Kuljetettavien oppilaiden nimilista pidetään mukana ja mahdolliset muutokset päivitetään nimilistaan heti muutosilmoituksen jälkeen
- Kuljetuksissa käytettävän auton kunnon on oltava määräysten sekä ohjeiden mukainen ja siisti. Mm. turvavöiden oltava kunnossa ja niitä on oltava riittävä määrä
- kuljetettaviin tai heidän perheisiinsä liittyvistä asioista ei kerrota ulkopuolisille. Kuljetusluettelot on tarkoitettu vain kuljettajaa varten
- Varmistetaan, että kuljetettavilla on turvavyöt kiinni liikkeelle lähdettäessä
- Noudatetaan liikennesääntöjä ja nopeusrajoituksia ja ollaan samalla esimerkkinä lapsille
- Sovitaan koulujen kuljetuksesta vastaavien kanssa oppilaan haku-/jättöpaikoista
- Huolehditaan erityistä huolenpitoa vaativien (esim. kehitysvammaisten) oppilaiden luovuttamisesta vastaanottavalle henkilölle asti
- Koulukuljetusreitit ajetaan tilauksen mukaisesti ja noudatetaan sovittua aikataulua
- Järjestyksenpidosta autossa huolehditaan
- Auto pysäköidään siten, että kuljetettava voi nousta ja jäädä pois kyydistä turvallisessa paikassa
- Oppilaat sijoitetaan autoon kuljetettavien koko ja erityistarpeet huomioiden
- Kuormitusmääräyksiä noudatetaan
- Kuljetetaan liikuntavälineitä (sukset niputettuina, pulkka jne.)
- Opastetaan autosta poistuvaa oppilasta
- Ongelmatilanteissa ollaan yhteydessä huoltajaan tai koululle
- Auto varustetaan turvalukolla (Laki alkolukon käytöstä koulu- ja päiväkotikuljetuksissa 10.12.2010/1110) ja taksiasetuksen mukaisella koulukyyti-merkillä
- Liikennöitsijä vastaa kuljettajiensa rikostaustan selvittämisestä (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 14.6.2002/504)

LIITE 7

PÄIVÄHOIDON JA LASTENSUOJELUN YHTEISTYÖ

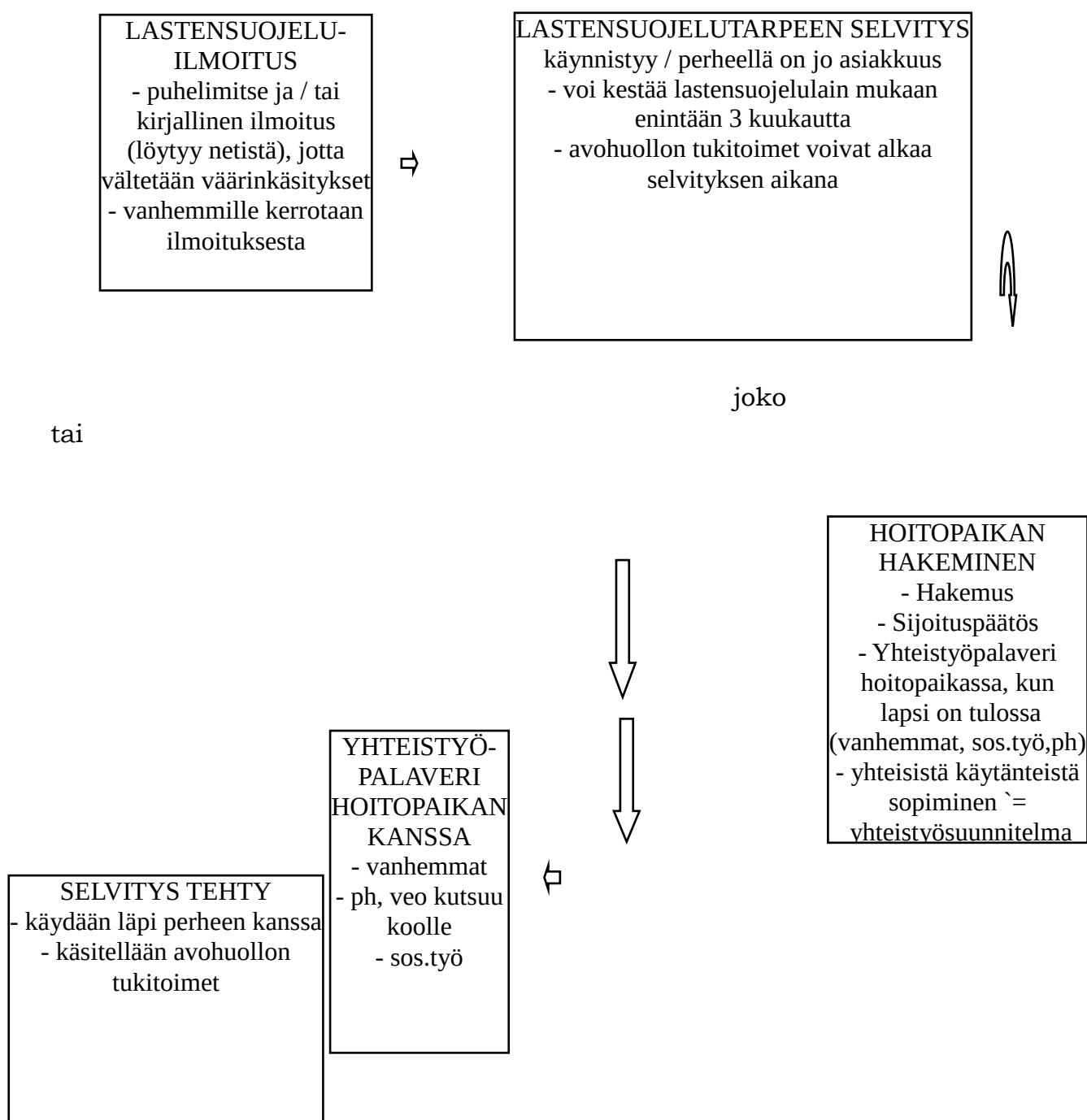
1. Lastensuojelussa sovitaan päivähoitopaikan hakemisesta lapselle lastensuojelun avohuollon tukitoimena.
2. Perhe täyttää (mahdollisesti yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa) hakemuksen päivähoitoon ja antaa suostumuksen tietojen vaihtoon päivähoitoon.
3. Lastensuojelun sosiaalityöntekijä toimittaa varhaiskasvatuksen palveluohjaajalle suullisesti tiedon siitä, että päivähoitoa on suositeltu perheelle lastensuojelullisin perustein. Sosiaalityöntekijä kertoo perheelle, että yhteistyössä päivähoidon kanssa laaditaan yhteistyösuunnitelma.
4. Mikäli sosiaalityöntekijä näkee syyn maksuttomaan päivähoitoon, hän auttaa perhettä täyttämään anomuksen maksuvapautuksesta.
5. Anomus ja lastensuojelun sosiaalityöntekijän lausunto toimitetaan varhaiskasvatuksen johtajalle. Tilanne tarkistetaan vuosittain elokuussa.
6. Varhaiskasvatuksen palveluohjaaja ilmoittaa päiväkodille lastensuojelun asiakkuudesta.
7. Alueen erityisopettaja ottaa yhteyttä lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään aloituspalaverin sopimiseksi.
8. Alueen erityisopettaja kutsuu koolle yhteisen tapaamisen, johon osallistuvat erityisopettaja, kyseisen ryhmän työntekijä, perhe sekä lastensuojelun sosiaalityöntekijä. Alue-esimiehelle tiedotetaan yhteistyösopimuksesta.
9. Perheen, päivähoidon ja lastensuojelun sosiaalityöntekijän yhteisessä tapaamisessa laaditaan päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyösuunnitelma, jonka seurannasta päätetään tapaamisessa.
10. Yhteistyötä jatketaan sopimuksen mukaisesti.

Mikäli lapsi on jo ollut päivähoidon asiakkaana ennen lastensuojelun asiakkuuden alkamista, tulee yhteissuunnitelma laatia. Yhteissuunnitelma laaditaan kaikissa tilanteissa yhteistyössä perheen kanssa sekä perheen suostumuksella.

Toimintamallista sovittiin 7.5.2012 lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen välisessä palaverissa. Mukana olivat lastensuojelusta Maarit Liikanen, Jatta Kurppa ja Heikki Manninen, varhaiskasvatuksesta Anne Paalanen, Henna Kiela ja Kirsi Häkkinen.

Toimintamalli on päivitetty 9.5.2016 sosiaalityön johtaja Lauri Heinon ja varhaiskasvatuksen johtaja Kirsi Häkkisen toimesta.

LASTENSUOJELU JA VARHAISKASVATUS UUDESSAKAUPUNGISSA- YHTEISTYÖMALLI

Uudenkaupungin oppilashuoltosuunnitelma, Esiopetus

Linkki nettisivulle:

http://paivahoito.uki.fi/files/orig/108_OppilashuoltosuunnitelmaUkiESIOPSkevat2016.pdf